T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR
ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Tez Yöneticisi
Prof. Dr. İlhan TOKSÖZ

SPOR YAPAN VE YAPMAYAN DEZAVANTAJLI ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN MADDE BAĞIMLILIĞI İLE İLGİLİ FARKINDALIKLARININ İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

İbrahim MİLET

Referans no: 10490312

EDİRNE-2022

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR
ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Tez Yöneticisi
Prof. Dr. İlhan TOKSÖZ

SPOR YAPAN VE YAPMAYAN DEZAVANTAJLI ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN MADDE BAĞIMLILIĞI İLE İLGİLİ FARKINDALIKLARININ İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Destekleyen kurum:

Tez no:

İbrahim MİLET

EDİRNE-2022

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans Eğitim süresince desteklerini esirgemeyen, bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan danışman hocam Prof. Dr. İlhan TOKSÖZ'e bana saygı gösteren her zaman yanımda olan eşim Merve MİLET'e güzel kızlarım Mina ve Nisa'ya çalışmamın yapılmasında yardımları olan öğretmen ve antrenör arkadaşlarıma katkı sağlayan öğrencilere teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ VE AMAÇ……1

GENEL BİLGİLER……...…….4

MADDE BAĞIMLILIĞI…….4

DEZAVANTAJLI GRUP KAVRAMI……..……..5

SPOR VE SAĞLIK…….……6

GEREÇ VE YÖNTEMLER…….…….....8

BULGULAR…….....23

TARTIŞMA……...34

SONUÇLAR…….....42

ÖZET……46

SUMMAY…….....49

KAYNAKLAR…….…….52

TABLO LİSTESİ…….....59

ÖZGEÇMİŞ……..….61

EKLER

KISALTMALARIN LİSTESİ

BM: Birleşmiş Milletler

UNDP: United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma programı)

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler, Bilim ve Kültür Örgütü)

UNODC: United Nations Office on Drugs and Crime (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi)

TUBİM: Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi

GİRİŞ VE AMAÇ

Dünya'da sentetik madde kullanımı günden güne artmaktayken madde kullanım yaş ortalaması düşmektedir. Madde kullanımı konusunda insanların tutumları yaşadıkları coğrafyaya göre farklılık göstermektedir. UNODC'un raporuna göre, tüm dünyada 2006'da madde kullanan sayısı 208 milyonken bu sayı 2014'de 247 milyona ulaşmıştır. Ülkemizde de madde kullanımı dünya üzerindeki gibi artış göstermekle beraber, başlama yaşının 15'in altına indiği görülmektedir (1). Madde kullanımına başlama yaşının sigara için 12'nin altına düştüğü, alkol ve uçucu maddeler için 11-16 yaş arasında olduğu bulunmuştur (2).

Madde kullanımı ve bağımlılığı konularında ergenlik çağındaki çocuklar risk grubundadırlar. Bu çağdaki ergenler kiminle daha fazla zaman geçiriyorsa ve hangi arkadaş çevresindeyse onların etkisi altında kaldığı belirtilmektedir (3). Ergenlerin bu tür maddelere başlamasında yaşadıkları çevre, arkadaşları ve ailesinin etkisi vardır. Bu nedenler doğrultusunda dezavantajlı grupta yer alan çocuklar daha fazla risk altında bulunmaktadırlar. Aile bireylerinin sigara, alkol veya madde kullanması, çocuğuna ilgi göstermemesi, aile içi huzursuzluk, kardeş sayısının çok olması, bireyin çok fazla kısıtlanması ya da çok fazla serbest bırakılması madde kullanım olasılığını arttırmaktadır (4).

UNESCO dezavantajlı grup tanımını; etnik ve dilsel kökenleri, ekonomik, cinsiyet, inanç veya politik statüleri sebebiyle topluma uyum göstermede daha fazla zorluk yaşayan kimselerdir şeklinde yapmaktadır. Bu grupta yer alan insanlar yaşamlarını devam ettirecek temel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamada dahi problem yaşarlar (5). Ekonomik olarak dezavantajlı olma hali insanları en çok etkiyen durumdur. Bu durum daha anne karnında

yetersiz ve düzensiz beslenme ile başlayarak devam ederken bununla birlikte eğitim öğretim faaliyetlerinde de aksamalara sebep olmaktadır (6). Eğitim öğretim faaliyetlerinde akademik anlamda destekleyici becerilere ulaşamaması durumlarında davranışsal problemler yaşamaları, ilgi ve isteklerinin de az olması ile beraber eğitimi erkenden bırakmakta ve topluma uyum sağlamakta sorunlar yaşamaktadırlar (7).

Dünya üzerinde dezavantajlı grupların yaşadıkları sorunların başında toplumsal birleşme ve bütünleşme gelmektedir. Bu sorunlara karşı evrensel bir olgu olarak spor, dezavantajlı kişilerin toplumda yer edinmelerini sağlamada ve diğer topluluklarla etkileşim kurmada yardımcı olabilecek güçlü bir araçtır (8).

Spor, fiziksel ve ruh sağlığını korumada bireylere katkı sağlayan en önemli uğraşlardan biridir. Sık ve aksatmadan yapılan fiziksel egzersizler dolaşım-solunum sistemleri, kuvvet, çabukluk, esneklik, nöro-motor özelliklerin gelişmesini sağlar bunun yanında kişilerin ruh sağlığını korur ve düzelmesine yardımcı olur. Örneğin alkol bağımlılığı, şizofreni ve klinik depresyon teşhisi konulmuş kişilerin ruh sağlığı ile fiziksel egzersiz arasında pozitif bir etkileşim olduğu gösterilmiştir (9).

Sporun, kaygı ile başa çıkabilmede, stresi yönetmede, ruh sağlığının korunmasında olumlu etkileri olabilmektedir. Düzenli yapılan spor ile fiziksel ve ruh sağlığı, mutluluk olumlu yönde gelişim gösterir (10).

Spor gelişmiş topluluklarda sosyal yaşantının bir paydaşıyken, gelişmemiş toplumlarda ise spor özümsenememiş ve önemsenmemiştir (11).

Madde kullanımı ve bağımlılığı sorunu ülkemizin önemli sorunlarındandır. Özellikle dezavantajlı grupta yer alan çocuklarımız içinde bulundukları çevrenin de etkisi ile risk grubuna girmektedir. Yakın tarihlerde yapılan projelerle ve sporun tabana yayılması ile beraber bu gruplarda yer alan çocuklarımız spor ile tanışmaktadır. Dünya üzerinde madde kullanımı ve bağımlılığını engellemede kabul gören önleyici çalışmalardır. Ülkemizde de önleyici çalışmalardan biri olarak sporun kullanılarak dezavantajlı çocukların farkındalık düzeyleri artırılabilir.

Bu çalışmanın amacı Edirne ili Merkez ilçesinde spor yapan ve spor yapmayan dezavantajlı ortaokul öğrencileri arasında madde bağımlılığı farkındalık düzeyleri bakımından fark olup olmadığı araştırmaktır. Bu grupta yer alan düzenli sporun içinde olan çocuklar,

sporun bir gruba ait olma, mücadele etme, sağlam kişilik gelişimi gibi kazanımları ile birlikte madde kullanımı ve bağımlılığı konusunda spor yapmayan çocuklara göre farkındalık düzeylerini karşılaştırmaktır.

Hipotezler

1. Dezavantajlı çocuklar arasında spor yapanların yapmayanlara göre madde bağımlılığı farkındalığı konusunda düşüncelerinde anlamlı fark vardır.
2. Dezavantajlı çocukların spor ile uğraşma yılları arttıkça madde bağımlılığı farkındalık düzeyleri artmaktadır.
3. Dezavantajlı spor yapan çocukların lisans durumlarının madde bağımlılığı farkındalıkları üzerine etkisi olabilmektedir.
4. Dezavantajlı grupta yer alan çocukların madde bağımlılığı farkındalık düzeyleri ekonomik durum, cinsiyet ve yaş gibi faktörlerden etkilenmektedir.

GENEL BİLGİLER

MADDE BAĞIMLILIĞI

Bağımlılık yapan maddelerin belirli amaçlarla kullanımı ardından meydana gelen ve kişileri bedensel, ruhsal ya da sosyal sorunlarla karşılaştıran buna rağmen madde alımına devam eden ve bu isteği durdurulamaması şeklinde tanımlanan bağımlılık olumsuz sonuçlara rağmen devam eden kontrolü zor bir hastalıktır (12).

Alkol, tütün gibi maddelerin kullanılması çok eski tarihlerden günümüze ulaşmaktadır. Bu tür maddelerin bazı dini törenlerde ve hastalıkları tedavi amacıyla kullanıldığı bilinmektedir (13).

Madde kullanımının nedenlerinin başında bireyin kişiliği, aile bireyleri ile ilişkileri ve yaşadığı çevre gibi etkenler önem taşımaktadır. Bu etkenlerden herhangi birinde bile sorun olması durumunda bile kişinin madde kullanma olasılığı artmaktadır. Bu faktörlerin en az birinde olumlu etki olması durumunda birey risk altında iken bile madde alımına karşı durabilmektedir (14).

Ailenin ilgi ve gözetimi altında bulunan kişiler, diğerlerine göre madde kullanımına karşı daha az riske sahip oldukları belirlenmiştir (15).

Yapılan araştırmalar ile annenin hamilelik döneminde sigara, alkol, kannabinoid ve diğer maddeleri kullanması çocuklarının bağımlılık olasılığını arttırdığı tespit edilmiştir (16).

Genetiğin madde bağımlılığı riski üzerine etkileri araştırılırken ilk kez 2005 yılında alkolizm ile ilişkileri ortaya konmuştur. Yapılan incelemeler sonucunda kalıtımın bağımlılığa etki oranının% 60'lara varabileceği belirlenmiştir (17).

Çevresel faktörlerden kişilerin maddeye ulaşımın kolay olması, yaşanılan çevrede madde kullanımının olumsuz karşılanmaması, özendirici faaliyetler yapılması, ikili ilişkilerin zayıf olması ve maddi açıdan sorunlar madde kullanımını riskini arttırmaktadır (18).

Madde bağımlıları arasında yapılan araştırmalarda eğitim seviyelerinin ilkokul seviyesinde yoğunlaştığı tespit edilmiştir (19).

DEZAVANTAJLI GRUP KAVRAMI

Toplumlarda farklı algılanıp tanımlama yapılan dezavantajlı grup kavramının çıkış noktasını sosyal dışlanma oluşturmaktadır. Dezavantajlı grup ve dezavantajlılık kavramları 2000'ler de tanımlansa da ekonomik ve sosyal dışlanma 1960'lara kadar uzanmaktadır. Bu dönemde yoksullar dışlanmış olarak belirtildiğinden sosyal dışlanma araştırmaları başlamıştır (20). Sosyal dışlanma terimi ilk defa yoksullar için 1974 yılında Chirac Hükümetinde Bakanlık görevi yapan Rene Lenoir'ın yayınladığı kitapta ekonomiyi yoksullar üzerinden anlatırken kullanmıştır. Fakat dışlanmanın sadece yoksullar üzerinden anlatılamayacağını başka dışlanma sebeplerinin de olduğunu belirtmiştir (21).

Dezavantajlılık, günümüzde sadece ekonomik nedenlerden ötürü değil sosyal ve kültürel hayata katılmada zorlanma, farklı etnik kökenden gelme, dilini rahat konuşamamak, değişik bir inanca sahip olma ve kılık kıyafetinin farklı olmasından ötürü toplumsal yaşama katılırken engellerle karşılaşılma durumudur. Toplumsal konum ve kültür- köken farklarının hangi seviyede dışlanmaya sebep olduğu son yıllarda incelenmektedir (22).

Toplum bilimcilerin yaptığı etnik grup kavramı tanımında aynı miras, kültür, ırk ve demografik özellikleri ile özdeşleşmiş insan topluluklarını ifade eder (23).

Latin Amerika'da yerli halklar, Avrupa'da ise Romanların iş bulmada dezavantaj yaşadıkları belirtilmektedir. Romanlar iş bulma piyasasında etnik kimlikleri sebebi ile zorluk yaşarken hem de eğitim ve mesleki gelişim konusunda da zorluklar yaşamaktadırlar. Dünya üzerindeki birçok ülke sosyal uyum ve bütünleşme üzerine projeler yürütmektedir (24).

Toplumsal birleşmenin sağlanması için toplumda yaşayan grupların bir araya gelerek sosyal uyumu sağlaması, aidiyet duygusunu geliştirmesi ile beraber kişinin nereye ait olduğunu bilmesi önemlidir. Sosyal birleşme kavramında başkalarıyla özdeşleşme, evrensel değerlerin paylaşılması, ortak katılımın sağlanması ve insani değerler önemli yer tutmaktadır (25).

SPOR VE SAĞLIK

Günümüzde teknolojinin hızla ilerlemesi, iş dünyasında insan emeğine olan ihtiyacın günden güne azalmasını tetiklemiştir. Bu doğrultuda kişilerin boş zamanlarında göreceli artış olduğu görülmüştür. Teknolojinin bu sonuçlarını günlük hayatta da gözlenebilir duruma gelmiştir (26). Durağanlaşan yaşam ile kişinin hareket etme isteği artarken spora yönelim de gerekmektedir. Yapılan sporla kasların gelişimi sağlanırken dolaşım, solunum ve ruhsal yönden de olumlu etki sağladığı belirlenmiştir (27).

Doğru ve düzenli egzersiz yapmak, sağlığı iyi yönde etkilenmektedir. Kronik hastalıkların önlenmesinde ve iyileştirilmesinde, insanların sağlık durumu ve risk faktörlerinin tespit edilmesinde, egzersiz giderek yükselen bir önemi vardır (28).

Psikolojik sağlığa sahip bireyler hayata ve zorluklara karşı dayanıklıdır. Başarısızlığa uğrasa bile bu zor durumla baş edebilecek güce sahiptir. Kişisinde var olan zayıflık, başarısızlık gibi duyguları ile baş etmek için kendisine ve diğer insanlara güçlü ve yıkılmaz olduğunu ispatlama çabası içine girerler (29).

Kaygı ile başa çıkabilmede, stresi yönetmede, ruh sağlığının korunmasında sporun olumlu etkileri olabilmektedir. Düzenli yapılan spor ile iletişim becerileri artarken, fiziksel ve ruh sağlığı olumlu yönde gelişim göstermektedir (30).

Alkol bağımlılığı problemleri yaşayan ve psikiyatri hastalıkları teşhisi konulan bireyler ile yapılan çalışmalarda düzenli spor yapmanın ruh sağlığını olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir (31,32).

Kişinin iyi olması, yaşamdan aldığı hazla güzel düşüncelerinin artmasını sağlarken negatif düşüncelerinin azalması ile mümkündür. Kişinin yaşadığı ortamdan memnun olmasının yaşam doyumu üzerine etki olmaktadır (33).

Son zamanlarda spor, kişilerin ve toplumun sağlığı korumaya ve iyileştirmeye yardımcı olan kıymetli bir hizmet dalı olarak görülmektedir. İletişim araçlarının artması ve medyanın da etkisi ile spor kişiler arasında iletişim bağları oluşturan en önemli olgu halini almıştır (34).

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Araştırmamızda kullandığımız yöntem ve teknikler, araştırmanın yapıldığı grubun özellikleri ve toplanılan bilgilerin nasıl incelendiği anlatılmıştır.

ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmamız betimsel tarama yöntemi ile anket kullanılarak yapılmıştır. Bu model kullanılarak bireylerin kişilik özellikleri, beceri ve tutumları incelenebilir (35). Bu inceleme modelinde kişinin içinde bulunduğu dönemde ya da daha önce yaşadığı olaylar sonucunda bireyde oluşan tutumlar ölçülmektedir (36).

ARAŞTIRMA EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini Edirne Merkez ilçesinde 2021-2022 yılında öğrenim görmekte olan 1350 ilköğretim ikinci kademe (ortaokul) dezavantajlı bölgede yaşayan öğrencileri oluşturmuştur. Örneklemi ise; dezavantajlı randomize seçilmiş öğrenci oluşturmaktadır. Bu seçim için hata payı oranı %95 güven aralığı (α=0.05) hesaplanarak 1350 kişilik bir evren için 245 kişi yeterli görülmektedir. Araştırmamıza dezavantajlı bölgelerde yaşayan 330 ortaokul öğrenci katılmıştır. Şansa dayalı eleman örnekleminde önemli olan, her varlığın ya da kişinin örnekleme girme olasılığının aynı olmasıdır (37).

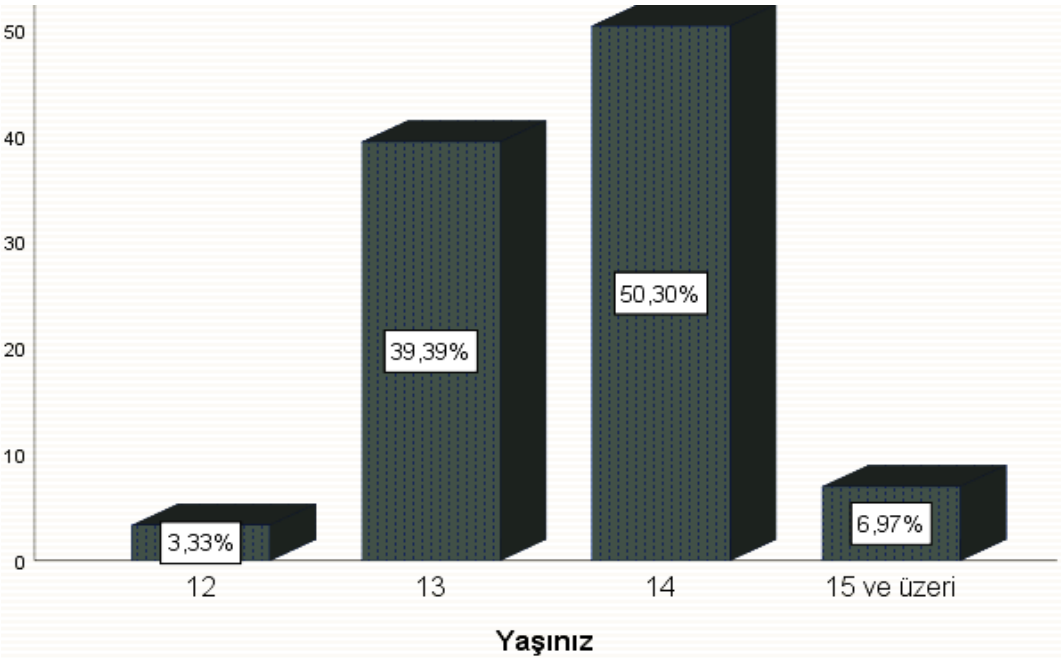
ARAŞTIRMA GRUBU (ÖRNEKLEM) ÖZELLİKLERİ

2021-2022 yılında Edirne Merkez ilçesinde dezavantajlı mahallelerde yaşayan ortaokulda öğrenci olan çocukların demografik özellikleri aşağıdaki tablolarda paylaşılmış ve tüm değişkenler grafiksel olarak gösterilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Araştırma Grubunun Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

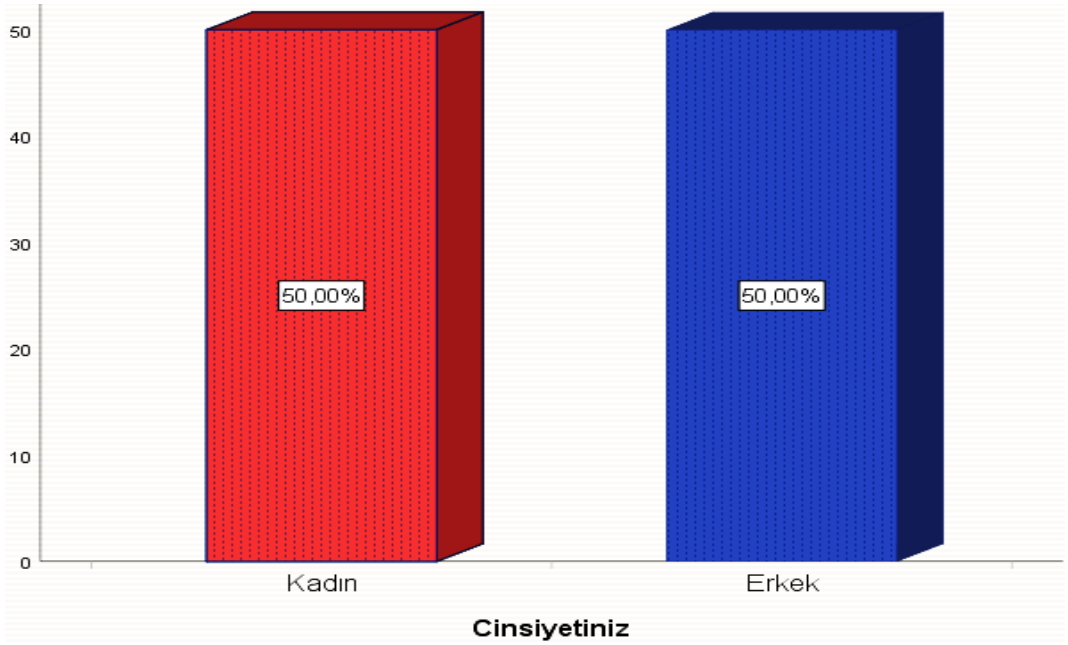
Demografik Özellikler		F	%	Toplam
Yaş	12 yaş	11	3,3	330
	13 yaş	130	39,4	
	14 yaş	166	50,3	
	15 yaş ve üzeri	23	7	
Cinsiyet	Kadın	165	50	330
	Erkek	165	50	
Aile ile ikamet	Evet	323	97,9	330
	Hayır	7	2,1	
Anne eğitim	Okuryazar değil	36	10,9	330
	İlkokul	162	49,1	
	Ortaokul	90	27,3	
	Lise	42	12,7	
	Üniversite	-	-	
Baba eğitim	Okuryazar değil	15	4,5	330
	İlkokul	113	34,2	
	Ortaokul	126	38,2	
	Lise	70	21,2	
	Üniversite	6	1,8	
Anne meslek	İşçi	71	21,5	330
	Kamu çalışanı (Memur)	2	0,6	
	Serbest meslek	23	7	
	Çalışmıyor	25	7,6	
	Ev hanımı	209	63,3	
Baba meslek	İşçi	141	42,7	330
	Kamu çalışanı (Memur)	7	2,1	
	Serbest meslek	109	33	
	Çalışmıyor	28	8,5	
	Diğer	45	13,6	
Kardeş sayısı	1 kardeş	61	18,5	330
	2 kardeş	126	38,2	
	3 kardeş	87	26,4	
	4 kardeş ve daha fazla	56	17	
Aile geliri	2327 TL ve altı	84	25,5	330
	2327-3100 TL	162	49,1	
	3101-4600 TL	63	19,1	
	4601-5000 TL	10	3	
	5001TL ve üzeri	11	3,3	
Haftalık harçlık	0-20 TL	94	28,5	330
	21-40 TL	138	41,8	
	41-60 TL	63	19,1	
	61-80 TL	10	3	
	81 TL ve üzeri	25	7,6	

Grafik 1. Araştırma Grubu Yaş Dağılımları

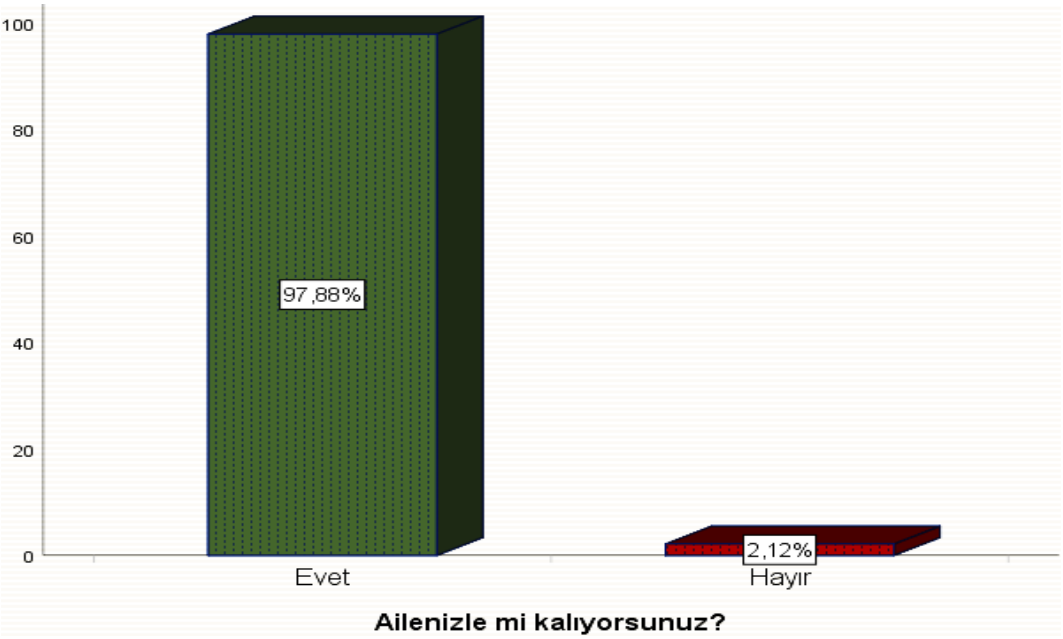
Araştırma grubunun %3,33 'ü (n: 11) 12 yaşında, %39,39 'u (n: 130) 13 yaşında, %50,3 'ü (n: 166) 14 yaşında ve %6,97 'si (n: 23) 15 yaş ve üzeri yaşındadır (Grafik 1).

Grafik 2. Araştırma Grubuna Ait Cinsiyet Dağılımı

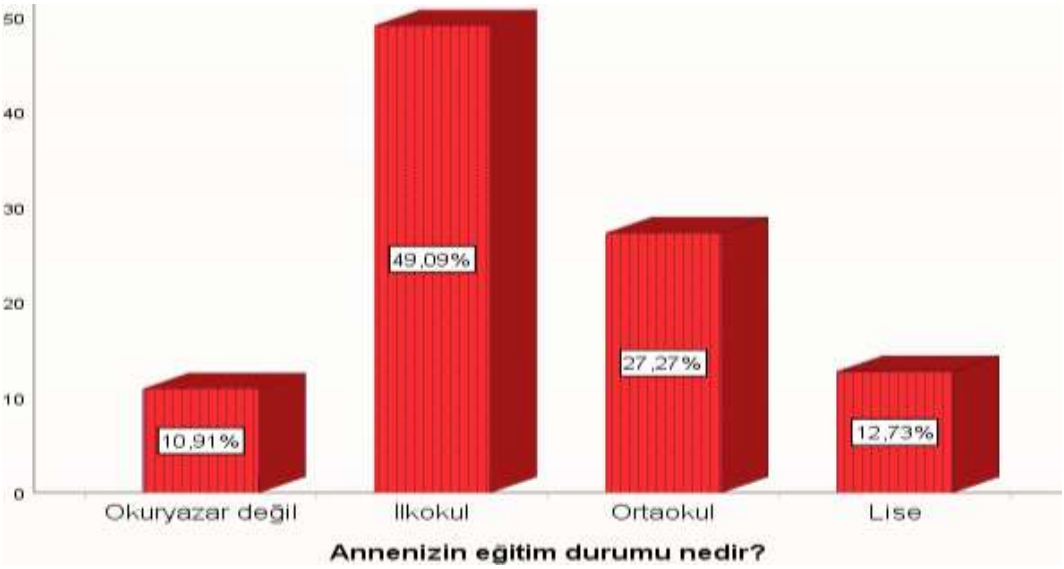
Araştırma grubunun %50'si (n: 165) kadın, %50'si (n: 165) erkektir (Grafik 2).

Grafik 3. Aile ile İkamet Durumu

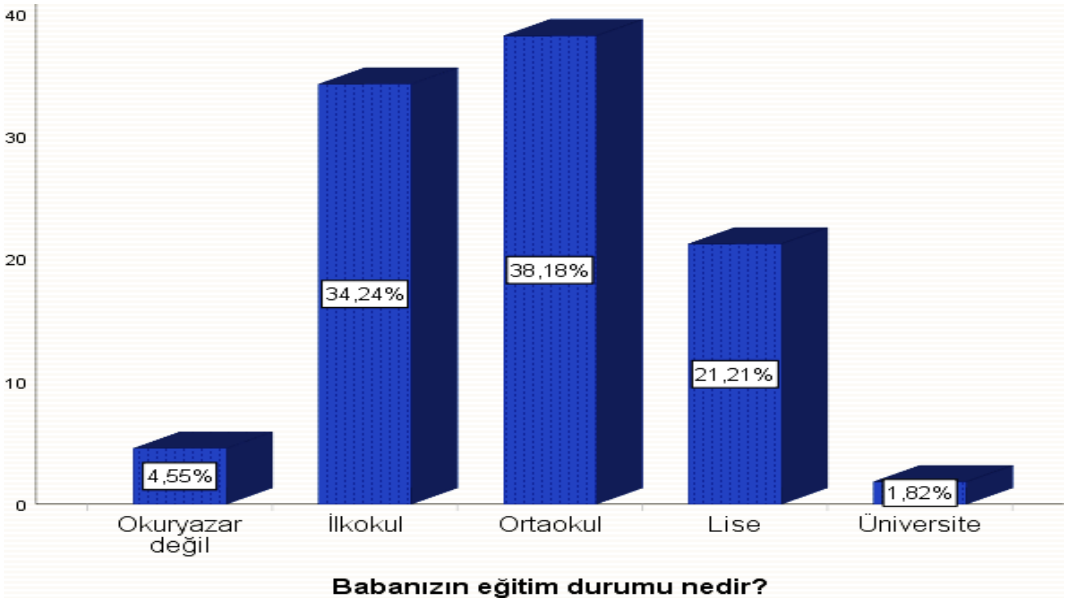
Ailenizle mi kalıyorsunuz? Sorusuna katılımcıların %97,88'i (n: 323) "evet" cevabını, %2,12'si (n: 7) "hayır" cevabını vermiştir (Grafik 3).

Grafik 4. Anne Eğitim Durumu

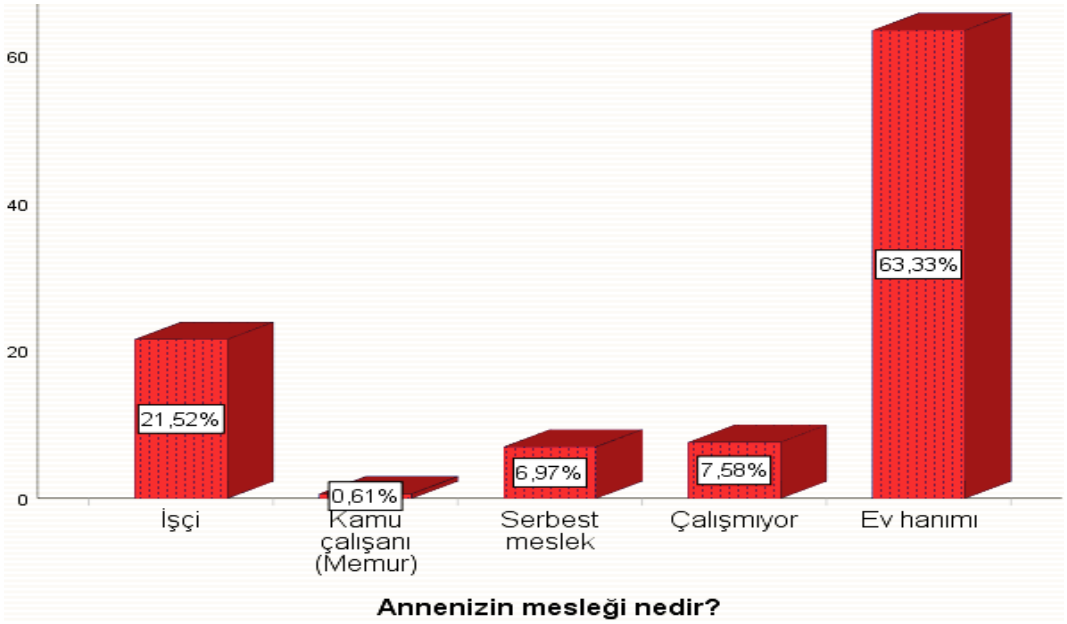
Öğrencilerin annelerinin %10,91'i (n: 36) okuryazar olmadığını, %49,09'u (n: 162) ilkokul mezunu, %27,27'si (n: 90) ortaokul mezunu, %12,73'ü (n: 42) lise mezunu olduğunu belirtmiştir (Grafik 4).

Grafik 5. Baba Eğitim Durumu

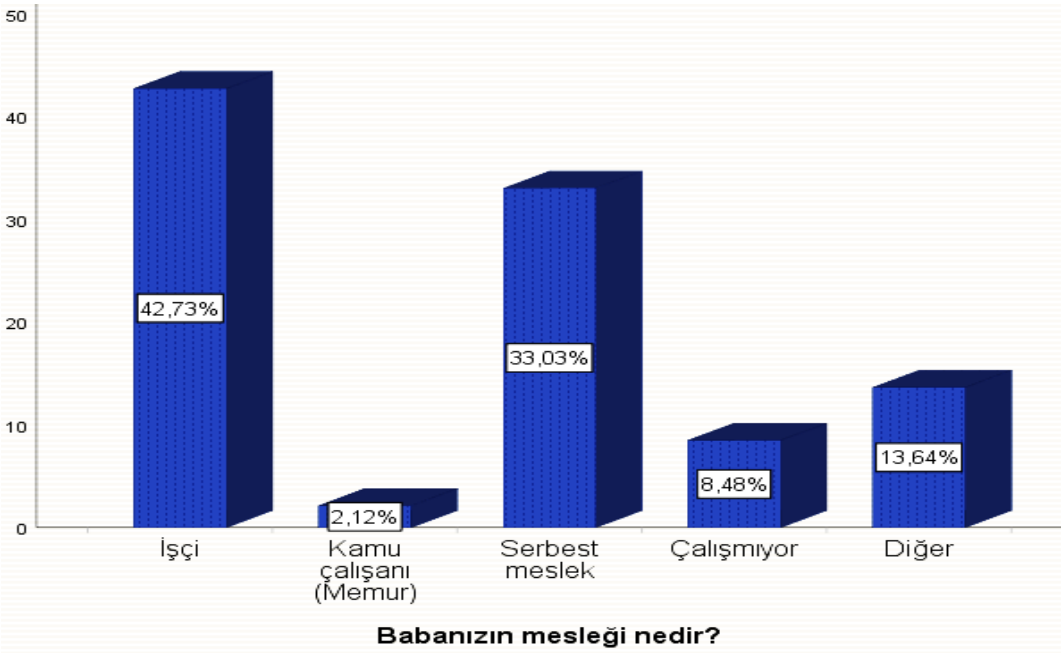
Öğrencilerin babalarının %4,55'i (n: 15) okuryazar olmadığını, %34,24'ü (n: 113) ilkokul mezunu, %38,18'i (n: 126) ortaokul mezunu, %21,21'i (n: 70) lise mezunu, %1,82'si (n: 6) üniversite mezunu olarak belirlenmiştir (Grafik 5).

Grafik 6. Anne Mesleği

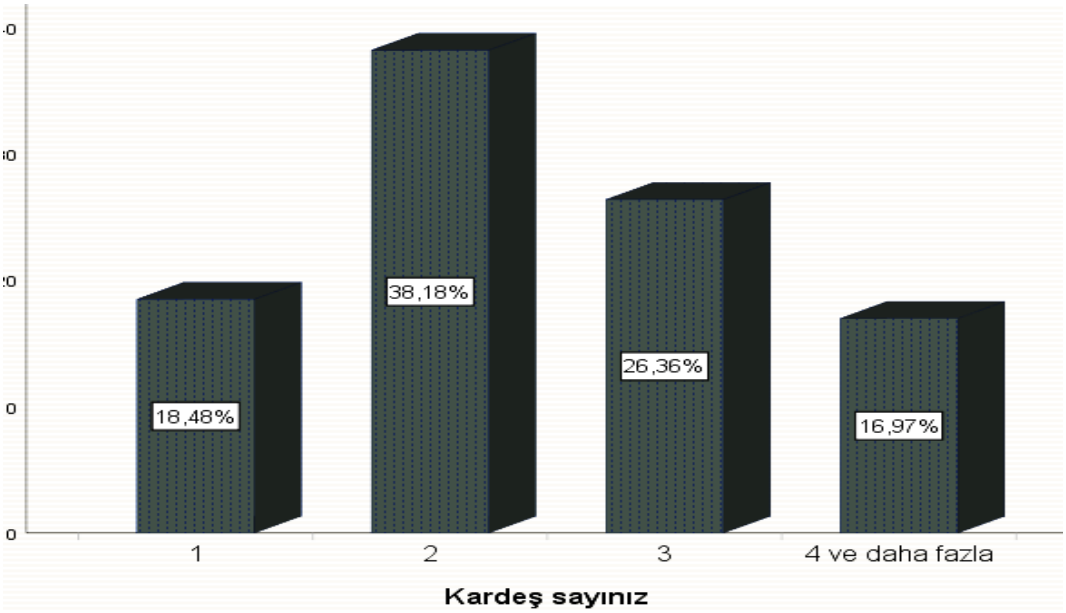
Anneler; %21,52'si (n: 71) işçi, %0,61'i (n: 2) memur, %6,97'si (n: 23) serbest meslek, %7,58'i (n: 25) çalışmıyor, %63,33'ü (n: 209) ev hanımı mesleklerini yapmaktadırlar (Grafik 6).

Grafik 7. Baba Mesleği

Babaların %42,73'ü (n: 141) işçi, %2,12'si (n: 7) memur, %33,03'ü (n: 109) serbest meslek, %8,48'i (n: 28) çalışmıyor, %13,64'ü (n: 45) diğer meslek grubundandır (Grafik 7).

Grafik 8. Kardeş Sayısı

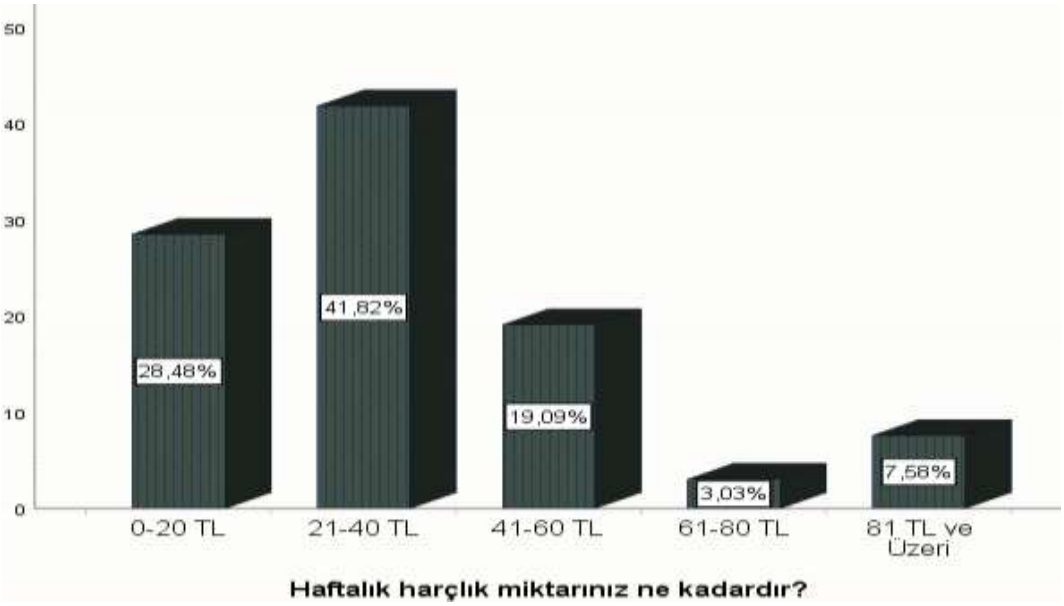
Öğrencilerin %18,48'inin (n: 61) 1 kardeşi, %38,18'inin (n: 126) 2 kardeşi, %26,36'sının (n: 87) 3 kardeşi ve %16,97'sinin (n: 56) 4 ve üzeri kardeşi bulunmaktadır (Grafik 8).

Grafik 9. Aile Geliri

Ailelerin gelirleri %25,45'i (n: 84) 2327 TL ve aşağısı, %49,09'u (n: 162) 2328-3100 TL, %19,09'u (n: 63) 3101-4600 TL, %3,03'ü (n: 10) 4601-5000 TL, %3,33'ü (n: 11) 5001 TL olarak belirlenmiştir (Grafik 9).

Grafik 10. Haftalık Harçlık

Öğrenciler haftalık olarak; %28,48 (n: 94) 0-20 TL , %41,82 (n: 138) 21-40 TL, %19,09 (n: 63) 41-60 TL, %3,03 (n: 10) 61-80 TL, %7,58 (n: 25) 81 TL ve üzeri harçlık almaktadırlar (Grafik 10).

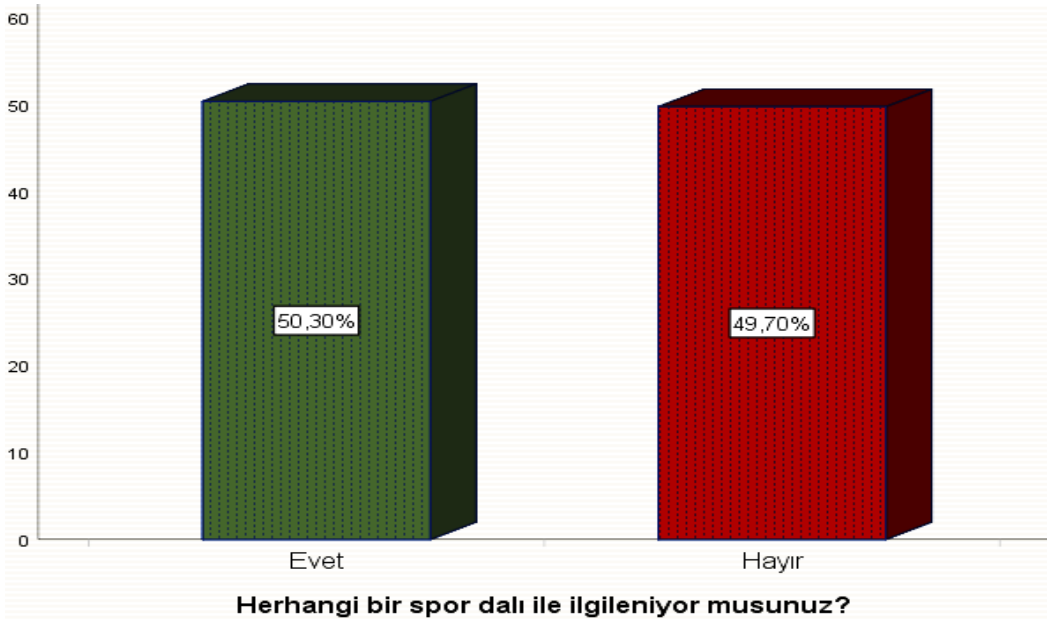
Araştırma grubunun Sporla ilgilenme özelliklerine göre dağılımı (Tablo 2) gösterilmektedir.

Tablo 2. Araştırma Grubu Sporla İlgilenme Özelliklerine Göre Demografik Dağılımı

Demografik Özellikler		**F**	**%**	**Toplam**
Sporla uğraşma	Evet	166	50,3	330
	Hayır	164	49,7	
Spor sıklık	1-2 gün	77	46,4	166
	3-4 gün	82	49,4	
	5-6 gün	7	4,2	
	7 gün	-	-	
Branş	Futbol	73	44	166
	Basketbol	11	6,6	
	Voleybol	41	24,7	
	Güreş	19	11,4	
	Diğer	22	13,3	
Branş yılı	1-2 yıl	53	31,9	166
	3-4 yıl	64	38,6	
	5-6 yıl	22	13,3	
	7-8 yıl	16	9,6	
	9 yıl ve üzeri	11	6,6	
Lisans durumu	Lisanssız	3	1,8	166
	Okul Lisanslı	77	46,4	
	Kulüp Lisanslı	86	51,8	
	Milli	-	-	

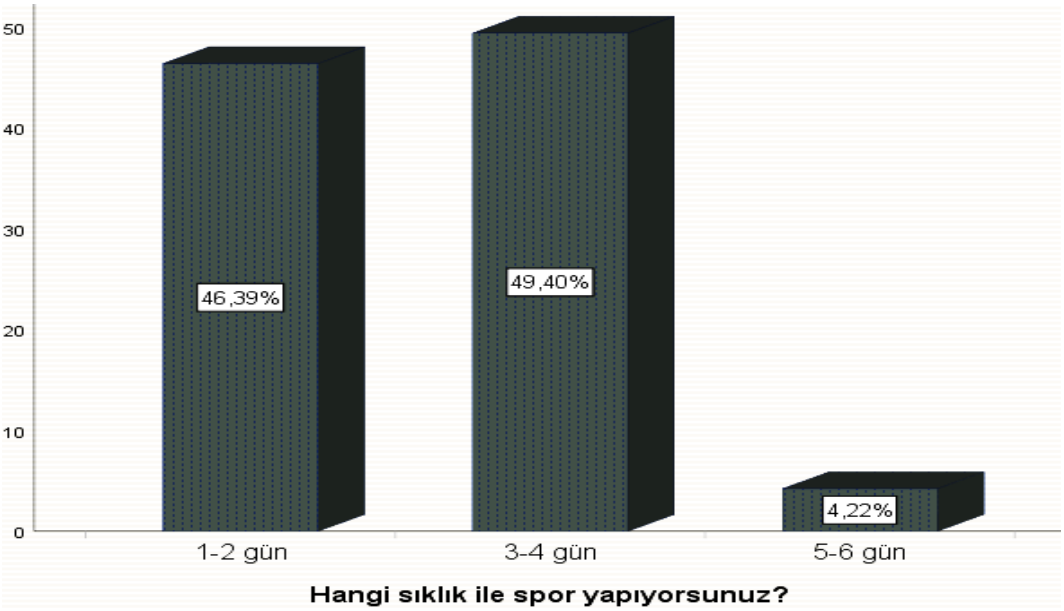
Sporla ilgilenme değişkenlerine ait grafiksel gösterim aşağıdaki gibidir(Grafik 11).

Grafik 11. Spor ile Uğraşma

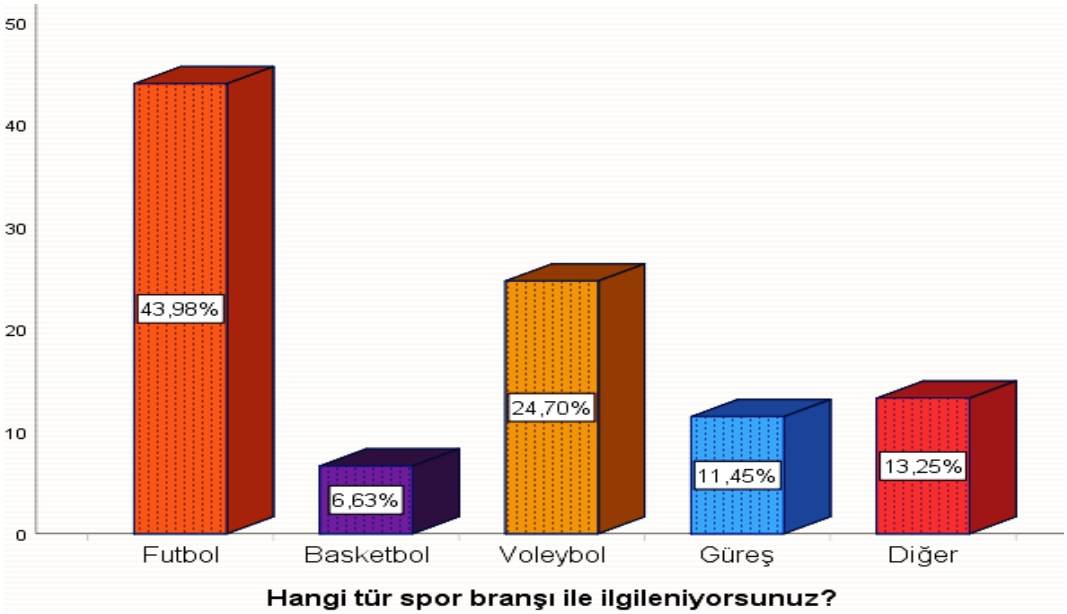
Öğrencilerin %50,30'u (n: 166) spor yaparken, %49,70'i (n:164) spor yapmamaktadır (Grafik 11).

Grafik 12. Spor Yapma Sıklığı

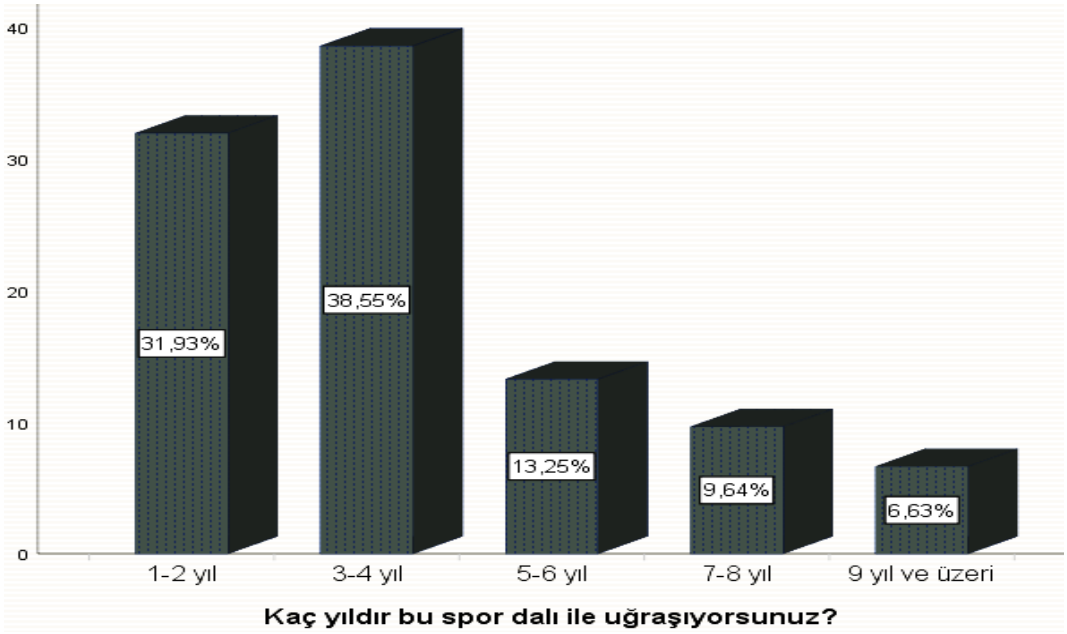
Spor yapan öğrencilerin %46,39'u (n: 77) haftada 1-2 gün, %49,40'ı (n: 82) 3-4 gün, %4,22'si (n: 7) 5-6 gün spor yapmaktadır (Grafik 12).

Grafik 13. Yapılan Spor Branşı

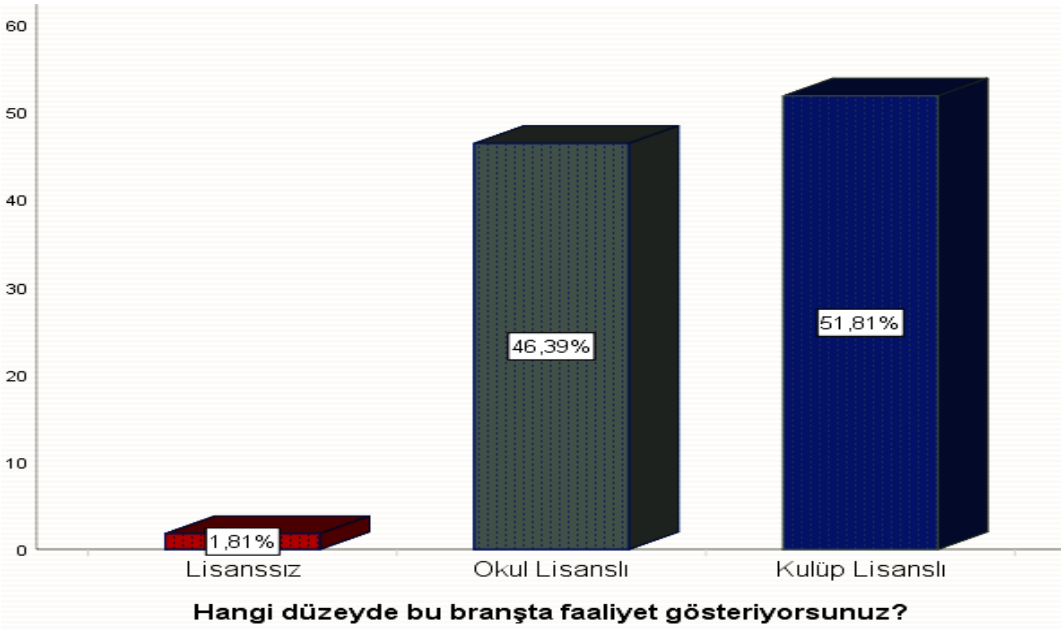
Spor yapan öğrencilerin %43,98'i (n: 73) futbol, %6,63'ü (n: 11) basketbol, %24,7'si (n: 41) voleybol, %11,45'i (n: 19) güreş, %13,25'i (n: 22) diğer branşları yapmaktadır (Grafik 13).

Grafik 14. Sporla Uğraşma Yılı

Öğrenciler spor yılı olarak %31,93'ü (n: 53) 1-2 yıl, %38,55'i (n: 64) 3-4 yıl, %13,25'i (n: 22) 5-6 yıl, %9,64'ü (n:16) 7-8 yıl, %6,63'ü (n: 11) 9 yıl ve üzeri deneyime sahiptir (Grafik 14).

Grafik 15. Sporla Uğraşma Düzeyi

Spor yapan öğrencilerin %1,81'i (n: 3) lisanssız, %46,39'u (n: 77) okul lisanslı, %51,81'i (n: 86) kulüp lisanslı olarak faaliyet göstermektedirler (Grafik 15).

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmamız için dezavantajlı bölgede yaşayan öğrencilere kişisel bilgileri ile spor yapıp yapmadıklarını, yapıyor iseler ne kadar süredir yaptıklarını içeren bir form ve Esra Özay Köse ile Şeyda Gül (2018) tarafında oluşturulan ''Madde Bağımlılığı Farkındalık Ölçeği'' (MBFÖ) veri toplama aracı olarak kullanılmıştır (38). Öğrencilere ölçme araçları okul sonrasında dağıtılarak ailelerinden izin belgelerini getirenler tarafından doldurtulmuş ve toplanmıştır. Pandemi sebebiyle okullara ara verildiği dönemlerde ise anketler öğrencilere antrenman yaptıkları alanlarda ve evlerinde uygulanmıştır.

İncelememizde veri toplama aracı olarak kullandığımız ölçeğin tüm güvenirlik ve geçerlik incelemeleri ölçeği geliştiren kişiler tarafından yapılarak 27 madde ve 4 alt boyuttan oluşmuş 5'li likert tip olarak puanlanmıştır (38).

Ölçeğin araştırmamız evrenine uygunluğunun kontrolü için güvenirlik ve geçerlilik incelemeleri tarafımızdan yapılarak kullanılmıştır. Ölçeğin geçerliliği Doğrulayıcı Faktör

Analizi (DFA) ile sağlanmıştır. DFA toplumsal ve sosyolojik çalışmalarda kullanılan bir tekniktir (39).

Modele göre çıkan sonuçlar uyum indeksleri ile analiz edilmelidir. Araştırmacılar t testini uyguladığında veya x^2 analizi yaptığında p değerine bakarak sonuca ulaşır. Belirlediği değer 0.05 ise, p değeri 0.05'in altında ölçüldüğünde aradaki fark anlamlıdır sonucu çıkartılır. DFA de ise uygulanan bir testin sonucuna bakarak değil birden farklı testin arasındaki uyuma bakarak modelin uygunluğunu ortaya çıkarır (40,41).

Modelde maddelerin etki ağırlıkları çok iyi sonuçlar verse bile uyum indeksleri istenilen değerlerde olmayabilir (42). Aşağıda bulunan tablo ile uyum indeks değerleri gösterilmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Uyum İndeksleri ve Normal Değerleri

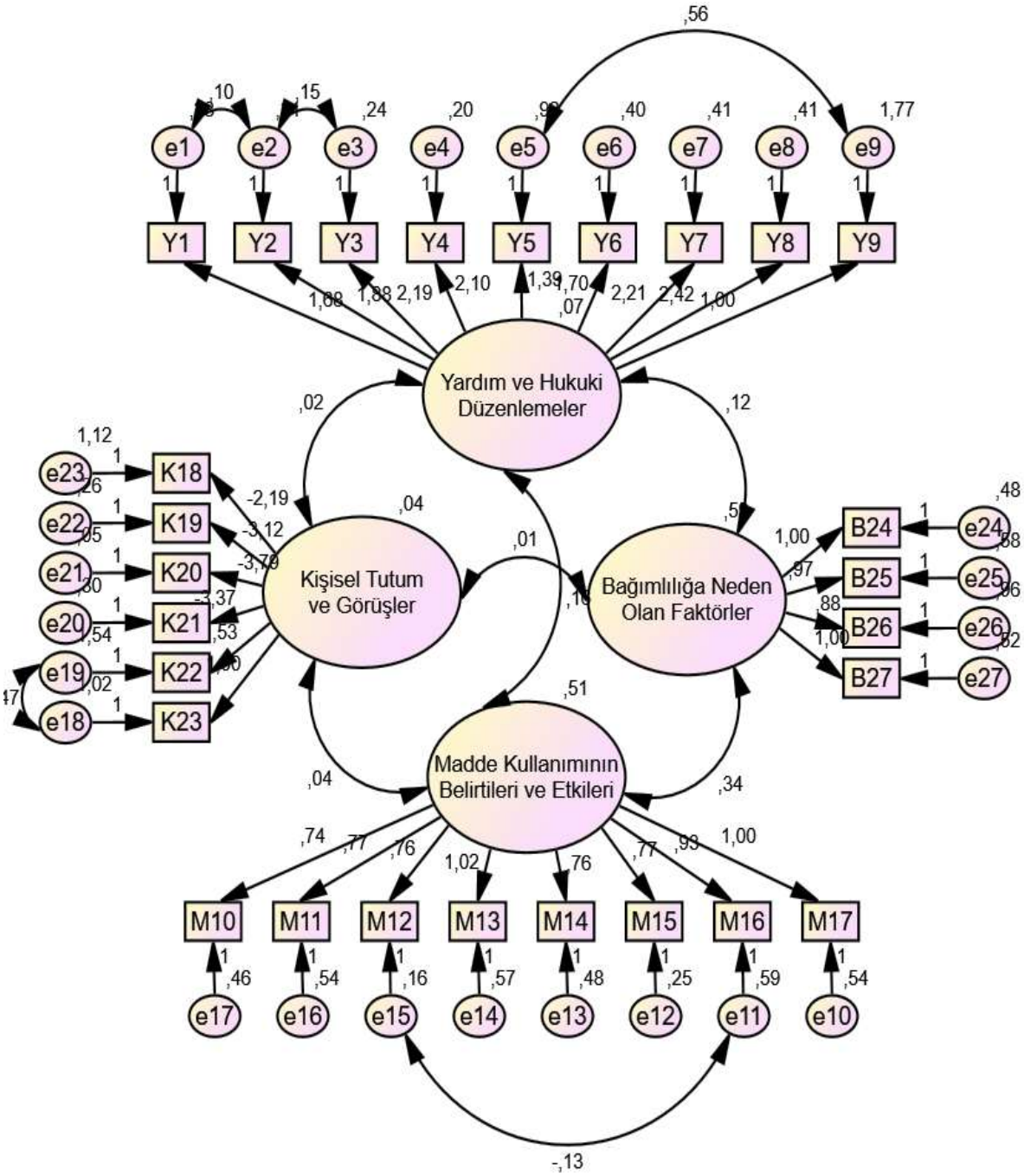
İndeksler	**İyi Uyum**	**Kabul Edilebilir Uyum**	**Araştırma Modeline Ait Değerler**
x^2 "p" Değeri	p>0.05	-	0,748*
x^2/sd	3>	5>	2,39*
GFI	>0.95	>0.90	0,849
AGFI	>0.95	>0.90	0,918
CFI	>0.95	>0.90	0,893
RMSEA	<0.05	<0.10	0,065*
RMR	<0.05	<0.10	0,09*

*: uyum gösteren değerler

Ölçme aracının uyum indeks değerleri; x^2 değeri iyi uyum (0,748), x^2/sd iyi uyum (2,39), AGFI değeri kabul edilebilir uyum (0,918), RMSEA değeri kabul edilebilir uyum (0,065) ve RMR değeri kabul edilebilir uyum (0,09) göstermektedir.

Çıkan sonuçlara göre kullandığımız ölçek aslı ile uyumlu olup, amacına uygunluk gösterdiği ve çalışma grubunun yapısına da uyum gösterdiği DFA ile anlaşılmıştır. Elde ettiğimiz verilerin diyagramda gösterilmiştir (Şekil 1)

Şekil 1. Doğrulayıcı Faktör Analiz Diyagramı

Ölçek dört alt boyutunda bulunan 27 maddeden oluşturulmuş olup güvenirliğinin ölçülmesinde iç tutarlılık göstergesi Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları hesaplanmıştır (38). Ölçeği yapılması aşamasındaki (n: 230) güvenirlik katsayıları ile bu çalışmadaki (n: 330) katsayılar aşağıdaki tabloda karşılaştırılmıştır (Tablo 4).

Tablo 4.MBFÖ Ölçeğinin Güvenirlik Katsayıları

Ölçek Alt Boyutları	**Orijinal Ölçeğin Güvenirlik Katsayıları**	**Bu Çalışmadaki Güvenirlik Katsayıları**
Yardım ve Hukuki Düzenlemeler	0,86	0,81
Madde Kullanımı	0,78	0,86
Kişisel Tutum ve Görüşler	0,71	0,72
Bağımlılığa Neden Olan Faktörler	0,64	0,77
Tüm Ölçek	0,88	0,86

Güvenirlik katsayıları incelendiğinde; elde edilen değerler sonucunda tüm ölçekte ve ölçeğin alt boyutlarında yüksek güvenirlik gösterdiği tespit edilmiştir. Sonuç olarak ölçeğin yüksek güvenirlikli olarak tek başına kullanılabileceği belirlenmiştir.

VERİ ANALİZİ

Araştırmadan ortaya çıkan veriler incelenerek analizleri; IBM Spss 25.0 ve IBM Amos Graphic TcsWaGfSgV8-NX2x8CIQ-EMTGPDANfd9C5 lisans numasına sahip programlar ile yapılmıştır. Verilerin normallik dağılımlarını anlamlandırabilmek için basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) değerleri incelenmiştir (43). Aşağıdaki tablo da test sonuçları gösterilmiştir (Tablo 5).

Tablo 5. Normallik Testi Sonuçları (Skewness ve Kurtosis Değerleri)

Alt Boyutlar	**Çarpıklık (Skewness)**	**Standart hata**	**Basıklık (Kurtosis)**	**Standart hata**
Yardım ve Hukuki Düzen.	-1,370		3,477	
Madde Kullanımı	-0,729		0,902	
Kişisel Tutum ve Görüşler	1,091	0,134	4,003	0,268
Bağımlılık Nedenleri	-0,726		0,469	
Tüm Ölçek	-1,042		2,655	

Araştırmanın alt boyutları için normallik değerlerine bakıldığında sonuçlar -1,5 ile +1,5 arasında ise normallik dağılımdan söz edilebilir. Yaptığımız çalışmada çıkan sonuçlar bu değer aralığında olmadığı için verimizin normal dağılmadığı tespit edilmiştir. İstatistiki analizlerde non-parametrik testler kullanılarak veri seti incelenmiştir. Araştırmanın bağımsız değişkenlerinden "cinsiyet, ikamet, spor yapma" değişkenlerinin incelenmesinde Mann Whitney-U, "yaş, ebeveynleri eğitim ve meslek durumları, kardeş, aile geliri, haftalık harçlık, spor sıklık, branş, spor yılı ve lisans" gibi değişkenlerin incelenmesinde Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır. Yapılan istatistiğin etkisinin yorumlanması için Rosenthal ($r=Z/\sqrt{N}$) formülünden yararlanılmıştır (44).

BULGULAR

Edirne ili Merkez ilçesinde spor yapan ve yapmayan dezavantajlı ortaokul öğrencilerin madde bağımlılığı farkındalık düzeylerini inceleme amacıyla yaptığımız çalışmadan elde ettiğimiz bulgular bu bölümde tablolar halinde gösterilmiştir(Tablo 6, Tablo7, Tablo 8, Tablo 9, Tablo 10, Tablo 11, Tablo 12, Tablo 13)

Tablo 6. Yardım ve Hukuki Düzenlemeler Alt Boyutu Maddeleri Betimsel İstatistiği

YARDIM VE HUKUKİ DÜZENLEMELER ALT BOYUT	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
-Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi, hapis cezası ile cezalandırılır.	3	0,9	2	0,6	15	4,5	113	34,2	197	59,7
-Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri imal, ithal veya ihraç eden kişi, hapis veya para cezası ile cezalandırılır.	4	1,2	5	1,5	19	5,8	113	34,2	189	57,3
-Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri satan satışa arz eden başkalarına veren sevk eden nakleden depolayan kabul eden bulunduran kişi hapis veya para cezası ile cezalandırılır.	5	1,5	3	0,9	16	4,8	112	33,9	194	58,8
-Çevremizdeki bireyleri uyuşturucu maddeleri kullanmaması konusunda uyarmak gerekir.	3	0,9	5	1,5	11	3,3	125	37,9	186	56,4
-YEŞİLAY'ın ne iş yaptığını biliyorum	13	3,9	14	4,2	57	17,3	128	38,8	118	35,8
-Uyuşturucu madde kullanan bireylerin iyiliği için onlara yardım edebilecek kişilerle bağlantı kurulmalıdır.	5	1,5	3	0,9	22	6,7	128	38,8	172	52,1
-Geçmiş yıllarla kıyaslandığında uyuşturucuya bağlı suçların günümüzde ciddi şekilde arttığı görülmektedir.	4	1,2	5	1,5	63	19,1	118	35,8	140	42,4
-Uyuşturucu madde kullanımının ve satışının önlenmesi için cezalar artırılmalıdır.	7	2,1	13	3,9	19	5,8	110	33,3	181	54,8
-AMATEM' in işlevini biliyorum.	68	20,6	47	14,2	66	20	102	30,9	47	14,2
Boyut Ortalaması 4,2										

Yardım ve hukuki düzenlemeler alt boyutunun maddelerine verilen cevaplara göre; uyuşturucu kullanımının hapis ile cezalandırıldığını öğrencilerin %93,9'u "katılıyorum ve tamamen katılıyorum" cevaplarını vererek belirtmişlerdir. Uyuşturucu madde üretmenin, ithal etmenin suç olduğuna, aynı şekil toplamda öğrencilerin %91,5'i katılmaktadır. Benzer bir görüşte uyuşturucu madde satan, depolayan, aracı olanlarında ceza alabileceğine öğrencilerin

%92,7'si katılmaktadır. Öğrencilerin %94,3'ü çevrelerindeki bireyleri uyuşturucu kullanmama konusunda uyarmak gerektiğini düşünmektedirler. %74,6'sı YEŞİLAY kurumunun ne görev yaptığını bilmektedir. Uyuşturucu kullanan bireylere yardım edebilecek birileri ile iletişime geçmek gerektiğini öğrencilerin %90,9'u belirtmiştir.

Geçmiş yıllara oranla uyuşturucu suçunun arttığına öğrencilerin %78'2 si katılmaktadır. Uyuşturucu suçunun azaltılması için cezaların arttırılması gerektiğine öğrencilerin %88,1'i katılmaktadır. AMATEM'in ne iş yaptığını öğrencilerin yalnızca %45,1'i bilmektedir (Tablo 6).

Tablo 7. Madde Kullanımının Belirtileri ve Etkileri Alt Boyutu Maddeleri Betimsel İstatistiği

MADDE KULLANIMININ BELİRTİLERİ VE ETKİLERİ ALT BOYUT	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
-Madde bağımlısı olan bireylerin okul başarısı düşer.	5	1,5	8	2,4	30	9,1	102	30,9	185	56,1
-Çevremizdeki bireylerin uyuşturucu maddeleri kullanıp kullanmadığını anlayabiliriz.	5	1,5	15	4,5	68	20,5	135	40,9	107	32,4
-Uyuşturucu maddeler ölümle bile sonuçlanabilecek bedensel zararlara yol açar.	2	0,6	4	1,2	10	3	128	38,8	186	56,4
-Uyuşturucu madde kullanan insanlar kendini toplumdan soyutlar.	9	2,7	23	7	53	16,1	108	32,7	137	41,5
-Uyuşturucu madde kullanımı kişinin kan, saç ve idrar tetkikleri ile anlaşılabilir.	4	1,2	8	2,4	61	18,5	125	37,9	132	40
-Uyuşturucu madde kullanımı kişinin davranış değişiklikleri ile anlaşılabilir.	1	0,3	5	1,5	35	10,6	131	39,7	158	47,9
-Uyuşturucu madde kullanan kişiler toplumdan dışlanırlar.	9	2,7	16	4,8	65	19,7	110	33,3	130	39,4
-Uyuşturucu maddeye bağımlı olan bireyler arkadaşlık ve özgüven problemi daha fazla yaşar.	10	3	18	5,5	68	20,6	116	35,2	118	35,8
Boyut Ortalaması 4.16										

Madde kullanımının belirtileri ve etkileri alt boyutunun maddelerine verilen cevaplara göre; madde bağımlısı olanların okul başarısının düşeceğine öğrencilerin %87'si katılmaktadır. Bireylerin uyuşturucu kullandığını öğrencilerin %73,3'ü anlayabildiklerini belirtmişlerdir. Uyuşturucunun öldürebileceğine öğrencilerin %95,2'si katılmaktadır.

Öğrencilerin; uyuşturucunun toplumdan soyutladığına %74,2'si, madde kullanımının kan, idrar tahlili ile anlaşılabileceğine %74,2'si, uyuşturucu kullananların davranışlarının değiştiğine %87,6'sı, uyuşturucu kullananların toplumdan dışlandığına %72,7'si ve uyuşturucu kullananların arkadaşlık ve özgüven problemi yaşadıklarına %76'sı katılmaktadır (Tablo 7).

Tablo 8. Kişisel Tutum ve Görüşler Alt Boyutu Maddeleri Betimsel İstatistiği

KİŞİSEL TUTUM VE GÖRÜŞLER ALT BOYUT	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
-Türkiye'de madde bağımlılığı sorunu abartılıyor.	140	42,4	98	29,7	51	15,5	25	7,6	16	4,8
-Uyuşturucu maddeyi bir kez kullanmaktan bir şey olmaz.	242	73,3	63	19,1	11	3,3	8	2,4	6	1,8
-Uyuşturucu maddeleri ara sıra kullanmakla bir şey olmaz.	247	74,8	61	18,5	9	2,7	6	1,8	7	2,1
-Uyuşturucu maddelerin çoğu ot olduğundan bağımlılık da yapmaz.	249	75,5	45	13,6	22	6,7	6	1,8	8	2,4
-Uyuşturucu madde kullanan insanlardan hoşlanmıyorum.	26	7,9	22	6,7	46	13,9	89	27	147	44,5
-Uyuşturucu madde bağımlılığı oranı ülkemizde giderek artıyor.	13	3,9	8	2,4	70	21,2	106	32,1	133	40,3
Boyut Ortalaması 2,36										

Kişisel tutum ve görüşler alt boyutunun maddelerine verilen cevaplara göre; öğrenciler, Türkiye'de uyuşturucu sorununun abartıldığına %72,1'i katılmamaktadır. Uyuşturucuyu bir kez kullanmaktan zarar gelmeyeceğine %92,3'ü katılmamaktadır.

Uyuşturucuyu ara sıra kullanmanın zararlı olmayacağına ise %93,3'ü katılmamaktadır. Uyuşturucunun bağımlılık yapmayacağına %89,1'i katılmamaktadır. Uyuşturucu madde kullanan insanlardan %71,5'i hoşlanmazken, ülkemizde bağımlılık oranının arttığına %72,4'ü katılmaktadır (Tablo 8).

Tablo 9. Bağımlılığa Neden Olan Faktörler Alt Boyutu Maddeleri Betimsel İstatistiği

BAĞIMLILIĞA NEDEN OLAN FAKTÖRLER ALT BOYUT	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen Katılmıyorum	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
-Çevresinde uyuşturucu madde bağımlısı olan bireylerin bağımlı olma ihtimali daha yüksektir.	13	3,9	18	5,5	36	10,9	135	40,9	128	38,8
-Akran baskısı madde bağımlılığı nedenlerinde önemli bir rol oynar.	13	3,9	23	7	65	19,7	124	37,6	105	31,8
-Dergiler, filmler ve TV yorumları madde bağımlılığına neden olmada önemli bir rol oynar.	27	8,2	35	10,6	95	28,8	97	29,4	76	23
-Psikolojik sorunları olan kişiler madde bağımlısı olmaya daha yatkındır.	14	4,2	17	5,2	50	15,2	126	38,2	123	37,3
Boyut Ortalaması 3,84										

Madde bağımlılığı sebepleri alt boyutuna verilen cevaplara göre; öğrenciler, çevresinde uyuşturucu kullananların da bağımlı olma ihtimallerinin yüksek olduğuna %79,7 katılmaktadırlar. Akranlarının baskısından dolayı madde kullanıldığına %69,4, dergi, film ve TV kaynaklı bağımlılığa neden olduğuna %52,4 katılmaktadırlar. Psikolojik sorunlardan dolayı ise madde bağımlısı olunduğuna %75,5 katılmaktadırlar.

Bağımsız değişkenlerin (cinsiyet, yaş, aile ikamet, kardeş sayısı, spor yapma, ebeveyn eğitim ve meslek durumları, aile geliri, haftalık harçlık, spor sıklık, branş, spor yılı ve lisans) bağımlı değişkenler (tüm ölçek) üzerindeki etkileri incelenerek istatistiksel analiz uygulanmış ve aşağıdaki tabloda özetlenmiştir (Tablo 10).

Tablo 10. Bağımsız Değişkenlere Uygulanan İstatistiksel Testler ve Anlamlılık Tespiti

Bağımsız Değişkenler	**Uygulanan Test**	**Anlamlı Farklılık**	**Anlamlı Farklılık Tespit Edilen Boyutlar**
Spor Yapma Durumu	Mann Whitney-U	***Var (p<0,05)***	-Yardım ve Hukuki Düzenlemeler, -Bağımlılığa Neden Olan Faktörler, -Tüm Ölçek
Aile İkamet	Mann Whitney-U	Yok (p>0,05)	
Cinsiyet	Mann Whitney-U	***Var (p<0,05)***	-Yardım ve Hukuki Düzenlemeler, -Madde Kullanım Belirtileri ve E., -Tüm Ölçek
Anne Eğitim	Kruskal Wallis	Yok (p>0,05)	
Yaş	Kruskal Wallis	***Var (p<0,05)***	-Kişisel Tutum ve Görüşler
Baba Eğitim	Kruskal Wallis	Yok (p>0,05)	
Anne Meslek	Kruskal Wallis	Yok (p>0,05)	
Baba Meslek	Kruskal Wallis	Yok (p>0,05)	
Kardeş Sayısı	Kruskal Wallis	Yok (p>0,05)	
Aile Geliri	Kruskal Wallis	***Var (p<0,05)***	-Bağımlılığa Neden Olan Faktörler
Haftalık Harçlık	Kruskal Wallis	Yok (p>0,05)	
Spor Sıklık	Kruskal Wallis	Yok (p>0,05)	
Spor Yılı	Kruskal Wallis	***Var (p<0,05)***	-Madde Kullanım Belirtileri ve E.
Branş	Kruskal Wallis	Yok (p>0,05)	
Lisans	Kruskal Wallis	***Var (p<0,05)***	-Yardım ve Hukuki Düzenlemeler, -Madde Kullanım Belirtileri ve E., -Tüm Ölçek

Uygulanan istatistiki testler sonucunda, aile ikamet, anne-babanın eğitim durumu ve meslekleri, kardeş sayısı, haftalık harçlık, spor sıklık ve branş değişkenlerinde anlamlı farklılık ölçülmez iken (p>0,05), spor yapma, cinsiyet, yaş, aile geliri, spor yılı ve lisans değişkenlerinde anlamlı farklılık (p<0,05) ölçülmüştür. Anlamlı farklılık ölçülmeyen testler için tablo oluşturulmamış, anlamlı farklılık tespit edilen testlerde ise değişkenlere uygulanan istatistik işlemine göre tablolar oluşturularak (Tablo 11, Tablo 12, Tablo 13) yorumlanmıştır.

Öğrencilerin spor yapma durumları ve cinsiyetlerine göre ölçeğe verdikleri cevaplara göre istatistiksel olarak anlamlandırmak için non-parametrik olan Mann Whitney-U Testi uygulanmıştır (Tablo 11, Tablo 12).

Tablo 11. Spor Yapmaya Göre Mann Whitney-U Testi Anlamlı Fark Sonuçları

Değişkenler ve Alt Boyutlar		N	Sıra Ortalaması	U	P	Etki Büyüklüğü (r)
Yardım ve Hukuki D.	Spor Yapan	166	201,83	7581,000	0,00*	0,384
	Spor Yapmayan	164	128,73			
Bağımlılık Nedenleri	Spor Yapan	166	177,15	11677,500	0,025*	0,123
	Spor Yapmayan	164	153,70			
Tüm Ölçek	Spor Yapan	166	186,11	10190,000	0,00*	0,217
	Spor Yapmayan	164	144,63			

*: p<0,05

Spor yapma bağımsız değişkenine ait bulgulara göre, spor yapan ve spor yapmayan öğrencilerin ölçeğe verdikleri cevaplar istatistik olarak karşılaştırıldığında yardım ve hukuki düzenlemeler (U=7581,00, p=0,00), bağımlılığa neden olan faktörler (U=11677,500, p=0,025) ve tüm ölçek (U=10190,00 p=0,00) alt boyutlarında anlamlı farklılık ölçülmüştür (p<0,05). Yardım ve hukuki düzenlemeler alt boyutunda tespit edilen anlamlı farklılığın etki büyüklüğü r=0,384 olarak hesaplanmıştır. Bağımlılığa neden olan faktörler alt boyutunda ölçülen anlamlı farklılığın etki büyüklüğü r=0,123 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin tümüne göre tespit edilen anlamlı farklılığın etki büyüklüğü ise r=0,217 olarak hesaplanmıştır (Tablo 11).

Buna göre; spor yapma değişkeninin, yardım ve hukuki düzenlemeler üzerinde yüksek düzeye yakın, bağımlılığa neden olan faktörler üzerinde düşük ve tüm ölçekte orta düzeyde olumlu etkiye sahip olduğu belirlenmiştir (45).

Tablo 12. Cinsiyete Göre Mann Whitney-U Testi Anlamlı Fark Sonuçları

Değişkenler ve Alt Boyutlar		N	Sıra Ortalaması	U	P	Etki Büyüklüğü (r)
Yardım ve Hukuki D.	Kadın Erkek	165 165	153,06 177,94	11560,500	0,018*	0,130
Madde Kullanımı	Kadın Erkek	165 165	154,63 176,37	11819,500	0,038*	0,114
Tüm Ölçek	Kadın Erkek	165 165	153,28 177,72	11596,000	0,02*	0,128

*: p<0,05

Cinsiyet bağımsız değişkenine ait bulgulara göre, öğrencilerinin cinsiyetlerine göre verdikleri cevaplar yardım ve hukuki düzenlemeler (U=11560,500, p=0,018), madde kullanımının belirtileri ve etkileri (U=11819,500, p=0,038) ve tüm ölçek (U=11596,000 p=0,02) alt boyutlarında anlamlı farklılık ölçülmüştür (p<0,05). Yardım ve hukuki düzenlemeler alt boyutunda ölçülen anlamlı farklılığın etki büyüklüğü r=0,130 olarak hesaplanmıştır. Madde kullanımının belirtileri ve etkileri alt boyutunda ölçülen anlamlı farklılığın etki büyüklüğü r=0,114 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin tümüne göre tespit edilen anlamlı farklılığın etki büyüklüğü ise r=0,128 olarak hesaplanmıştır (Tablo 12). Erkek öğrencilerin tüm ölçeğe vermiş oldukları cevap ortalamaları kız öğrencilerden yüksek çıkmıştır.

Buna göre; cinsiyet değişkeninin tüm ölçek üzerinde düşük düzeyde farklılık yarattığı tespit edilmiştir (45).

Öğrencilerin yaşı, aile geliri, spor ile uğraşma yılı ve lisans durumuna göre ölçeğe verdikleri cevapların istatistik olarak anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını belirlemek içinnon-parametrik olan Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır (Tablo 13).

Tablo 13. Yaş, Gelir, Spor Yılı ve Lisansa göre Kruskal Wallis Testi Anlamlı Fark Sonuçları

Değişkenler ve Alt Boyutlar		N	Ortalama Derece	X^2	Serbestlik Derecesi	P	Farkın Kaynağı ve Etki Büyüklüğü
Yaşınız							
Kişisel Tutum	12 Yaş	11	243,09	8,83	3	0,032*	12 Yaş / 13 Yaş (0,237)
	13 Yaş	130	162,13				12 Yaş / 14 Yaş (0,194)
	14 Yaş	166	165,94				
	15 Yaş ve Üzeri	23	144,28				
Ailenizin aylık geliri ne kadardır?							
Bağımlılık Nedenleri	2327 TL ve Aş.	84	176,85	10,104	4	0,039*	2327 TL ve Aş. / 2328-3100 TL (0,139)
	2328-3100 TL	162	149,40				2328-3100 TL / 3101-4600 TL (0,174)
	3101-4600 TL	63	187,50				
	4601-5000 TL	10	192,65				
	5001 TL ve Üz.	11	165,32				
Kaç yıldır spor ile uğraşıyorsunuz?							
Madde Kullanımı	1-2 Yıl	53	81,75	12,649	4	0,013*	3-4 Yıl / 5-6 Yıl (0,247)
	3-4 Yıl	64	70,91				3-4 Yıl / 7-8 Yıl (0,146)
	5-6 Yıl	22	94,52				3-4 Yıl / 9 Yıl ve Ü. (0,275)
	7-8 Yıl	16	108,03				
	9 Yıl ve Üzeri	11	107,45				
Hangi düzeyde bu branşta faaliyet gösteriyorsunuz?							
Yardım ve Hukuki D.	Lisanssız	3	21,83	7,469	2	0,024*	Lisanssız / Okul Lisanslı (0,230)
	Okul Lisanslı	77	78,52				Lisanssız / Kulüp Lisanslı (0,129)
	Kulüp Lisanslı	86	90,11				
Madde Kullanımı	Lisanssız	3	56,17	7,462	2	0,024*	Okul Lisanslı / Kulüp Lisanslı (0,198)
	Okul Lisanslı	77	73,94				
	Kulüp Lisanslı	86	93,01				
Tüm Ölçek	Lisanssız	3	41,50	7,394	2	0,025*	Okul Lisanslı / Kulüp Lisanslı (0,175)
	Okul Lisanslı	77	75,33				
	Kulüp Lisanslı	86	92,28				

*: $p<0,05$

Öğrencilerin yaşları ile ölçeğin kişisel tutum ve görüşler alt boyutunda istatistiksel açıdan anlamı farklılık ölçülmüştür ($x^2(3)=8.83$, $p<0.05$). Yaş değişkeninin hangi gruplar arasında fark bulunduğunu ölçmek için Mann Whitney-U Testi uygulanmıştır. Toplam altı adet Mann Whitney-U Testinin incelenmesi ve hata oranının düzeltilmesi için Bonferroni düzeltmesi [$\alpha=(0.05/6)=0.008$] kullanılmıştır. Buna göre gruplar içinde anlamlılık seviyesi $\alpha=0.008$ olarak belirlenmiştir. Çıkan sonuçlara göre 12 ile 13 yaş arasında (r=0,237) ve 12 -14 yaş arasında (r=0,194) olduğu tespit edilmiştir. Her iki grup arasında da düşük etki düzeyi görülmektedir. Dolayısıyla yaş değişkeninin, 12, 13 ve 14 yaşları arasındaki öğrencilerin, madde kullanımı hakkındaki kişisel tutum ve görüşleri alt boyutunda düşük düzeyde anlamlı etki gösterir, sonucuna ulaşılmıştır.

Ailelerin aylık gelirleri ile bağımlılığın nedenleri alt boyutunda anlamlı farklılığa rastlanılmıştır ($x^2(4)=10,104$, $p<0.05$). Aylık gelir gruplarının hangileri arasında farklılaşma olduğunu bulabilmek için yapılan on (10) adet Mann Whitney-U Testi [$\alpha=(0.05/10)=0.005$] sonucuna göre; 2328-3100 TL ile 2327 TL ve Aşağısı (r=0,139) arasında ve 2328-3100 TL ile 3101-4600 TL (r=0,174) arasında farklılaşma bulunmuştur ($p<0,005$). Ailelerinin aylık gelirlerinin, öğrencilerin madde bağımlılığına neden olan faktörler hakkındaki görüşleri üzerinde, düşük etkiyle anlamlı farklılaşmaya neden olduğu ölçülmüştür.

Spor yapan öğrencilerin spor ile uğraşma yılları ile madde kullanımının belirtileri ve etkileri alt boyutuna göre anlamlı farklılık ölçülmüştür ($x^2(4)=12,649$ $p<0.05$). Spor yıllarının hangilerinde farklılaşma olduğunu bulabilmek için yapılan on (10) adet Mann Whitney-U Testi [$\alpha=(0.05/10)=0.005$] sonucuna göre; 3-4 yıl ile 5-6 yıl (r=0,247), 7-8 yıl (r=0,146) ve 9 yıl ve üzeri (r=0,275) spor yapanlar arasında farklılaşma bulunmuştur ($p<0,005$). Spor ile uğraşma yılı arttıkça ölçeğe verilen olumlu cevapların ortalaması artmakta dolayısıyla madde kullanımının belirtileri ve zararları üzerindeki bakış açısı değişmektedir.

Spor yapan öğrencilerin lisans durumuna göre ölçeğe verdikleri cevaplar araştırıldığında lisans durumunun, yardım ve hukuki düzenlemeler ($x^2(2)=7,469$ $p<0.05$), madde kullanımının belirtileri ve etkileri ($x^2(2)=7,462$ $p<0.05$) ile tüm ölçek ($x^2(2)=7,394$ $p<0.05$) üzerinde anlamlı farklılık gösterdiği ölçülmüştür. Yapılan üç (3) adet Mann Whitney-U Testi [$\alpha=(0.05/3)=0.016$] sonucuna göre; lisanssız öğrenciler ile okul lisansı (r=0,230) olan ve lisanssız öğrenciler ile kulüp lisansı (r=0,146) olan öğrenciler arasında yardım ve hukuki düzenlemeler alt boyut maddelerine verilen cevaplar farklılaşmaktadır ($p<0,016$). Lisanssız öğrenciler ile okul ve kulüp lisansı olan öğrenciler arasındaki anlamlı farklılığın etki değeri

düşük düzeydedir (r=0,230/0,146). Lisansız öğrencilerin lisansı olan öğrencilere göre, yardım ve hukuki düzenlemeler alt boyut maddelerine verdikleri cevapların ortalaması daha düşüktür.

Lisans durumunun madde kullanımının belirtileri ve etkileri alt boyutu ($x^2(2)=7,462$ p=0,024, p<0.05) ile tüm ölçek ortalaması ($x^2(2)=7,394$ p=0,025, p<0.05) üzerinde de anlamlı bir etki göstermektedir. Yapılan üç (3) adet Mann Whitney-U Testi [α=(0.05/3)=0.016] sonucunda, madde kullanımının belirtileri ve etkileri alt boyutu (r=0,198) ile tüm ölçek alt boyutundaki (r=0,175) farklılaşma; okul lisanslı öğrenciler ile kulüp lisanslı öğrenciler arasında gerçekleşmiştir (p<0,016). Her iki alt boyutta da kulüp lisansı olan öğrencilerin maddelere vermiş oldukları cevap ortalamaları, okul lisansı olan öğrencilerin ortalamalarından daha yüksektir.

TARTIŞMA

Literatür incelemelerinde madde kullanımı ve madde bağımlılığı konularında çok sayıda çalışma bulunmaktadır (46-49).Çalışmalar incelendiğinde bireyin kalıtsal özellikleri, travma yaşaması, aile içi sorunlar, sosyoekonomik durumu, karşılaştığı problemlerle baş etme becerisi, yanlış kişileri rol model alması, arkadaşa özenme, adölesan dönemde kendini gösterme ve ispat etme çabası ile maddeye ulaşmada sorun yaşamayacağı çevrede bulunması gibi nedenler madde kullanımına başlama ve bağımlılık oluşturmada göze çarpmaktadır (49).Fakat ülkemizde madde kullanımı ve bağımlılığını azaltmak için neler yapılabileceği konusunda önleyici çalışmalar istenilen düzeyde değildir. Toplumların geliştirdiği değer yargıları sonucunda bir bölgede normal görülen kabul edilebilen bir olay başka bir yerde kabul görmeyebilir. Bu durum sonucunda ülkeler ve toplumlar arası farklı önleyici çalışmalar yapılmaktadır.

Dünya genelinde madde bağımlılığını engellemede kabul gören görüş önleyici çalışmalardır (50-53).Önleyici programların başarıya ulaşabilmesi için risk altında bulunan ergenlik çağındaki çocukların tespit edilmesi gereklidir. Özellikle de ergenlik çağındaki dezavantajlı toplumlarda büyüyen çocukların. Çünkü ergenlik döneminde kişileri madde bağımlılığına iten konular arasında aile içi sorunlar, ekonomik durum, göç etme, toplumsal bilinçsizlik, arkadaş çevresi, yaşanmışlıklar, çevre ve sosyal ortam, inançlar ve genetik gibi faktörler yer alırken dezavantajlı toplumlarda büyüyen çocukların bu tür olumsuzluklarla daha fazla karşılaştığı bilinmektedir (48,54). Riskin oluştuğu durumlarda önleyici özellikleri olan toplumsal ve bireysel seçenekler değerlendirilmelidir. Sorunun büyüklüğüne rağmen birçok ülkede yeterli düzeyde uzmanlaşmış hizmetler bulunmamaktadır olan ülkelerde bile toplumsal

dışlanma ve ayrımcılık yüzünden bu hizmetlere ulaşmada problemler yaşanmaktadır. Madde bağımlılığının sağlık, kamusal, toplumsal, yasal ve idari birçok yönü bulunmaktadır. Önleme çalışmalarında bu alanlarda yetişmiş uzman kişilere ve ebeveynlere önemli sorumluluklar düşmektedir (55).

Risk altındaki dezavantajlı çocukların spor yapmasını sağlayarak onları daha donanımlı, öz güvenli, ne istediğini bilen ve istendik davranışları sergileyen bireyler haline getirerek madde bağımlılığı konusunda farkındalık yaratabiliriz (56).

Çalışmamıza katılan ortaokul öğrencileri yardım ve hukuki düzenlemeler ve diğer alt boyutlarda sorduğumuz sorulara büyük oranda bilinçli olduklarını gösteren cevaplar vermişlerdir. Buna göre, çalışmaya katılan öğrencilerin madde kullanımına yönelik farkındalık durumlarının istenilen düzeyde olduğu söylenebilir.

Uygulanan istatistiki testler sonucunda, aile ikamet, anne-babanın eğitim durumu ve meslekleri, kardeş sayısı, haftalık harçlık, spor sıklık ve branş değişkenlerinde anlamlı farklılık ölçülmez iken ($p>0,05$), spor yapma, cinsiyet, yaş, aile geliri, spor yılı ve lisans değişkenlerinde anlamlı farklılık ($p<0,05$) ölçülmüştür. Bu sonuçlara göre anlamlı farklılık ölçülen değişkenler değerlendirilecektir.

Spor yapma bağımsız değişkenine ait bulgular incelendiğinde, spor yapan ile spor yapmayan dezavantajlı öğrencilerin ölçeğe vermiş oldukları cevaplar arasında istatistiksel olarak yardım ve hukuki düzenlemeler, bağımlılığa neden olan faktörler ve tüm ölçek alt boyutlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$).Spor yapan dezavantajlı öğrencilerin ölçeğe verdiği cevapların ortalaması spor yapmayan dezavantajlı öğrencilerin ortalamasından yüksek çıkmıştır. Spor yapmanın madde bağımlılığına karşı farkındalık oluşturmada etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Ströhle ve ark. (2007)'nın yaptığı çalışmada spor yapan gençlerin sigara, alkol ve diğer maddelere bağımlı olma olasılığının az olduğu belirlenmiştir (57).

Korhonen ve ark. (2009)'nın çalışmasında düzenli sporun gençleri alkol ve diğer maddeleri kullanmasını önleyici etkisinin olduğunu ortaya koymuştur (58).

Alam-Mehrijerdi ve ark. (2015)'nın İrlanda yaptıkları bir çalışma ile madde bağımlılığı önleme programı dahilinde bireylerin kolay ulaşabileceği egzersizler yapmasının oldukça önemli olduğunu vurgulamıştır (59).

Yapılan çalışmalar (57-59) yaptığımız araştırmayı destekler niteliktedir. Spor yapmanın çocukları madde bağımlılığına karşı farkındalık oluşturmada etkili olabileceğini söyleyebiliriz.

Spor yapan öğrencilerin spor ile uğraşma yılları ile madde kullanımının belirtileri ve etkileri alt boyutu üzerinde anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). Spor ile uğraşma yılı arttıkça ölçeğe verilen olumlu cevapların ortalaması artmakta dolayısıyla madde kullanımının belirtileri ve zararları üzerindeki bakış açısı değişmektedir.

Greenwood ve Fleshner (2011) çalışmasında spora devam eden bireylerin zamanla başarı kazanmasıyla beraber mutlu olarak maddeden uzak durabileceğini belirtmişlerdir (60).

Sporun doğası gereği kazanma ve kaybetme duygularını yaşayan çocuklar sporun içinde ne kadar fazla süre kalırsa bu duygularla baş etme durumları o kadar fazla olur. Zamanla antrenörleri ve sporcu arkadaşları ile sürekli etkileşim kuran çocuklar gelişerek farkındalık düzeyleri artabilir. Yaptığımız çalışma ile spor yapan öğrenciler içinde spor ile ilgilenme yılları fazla olanlar özellikle madde kullanımı ve belirtileri alt boyutunda daha olumlu cevaplar vermişlerdir. Çalışmamız Greenwood ve Fleshner 'in çalışması ile uyumludur.

Spor yapan öğrencilerin lisans durumuna göre ölçek maddelerine vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde lisans durumunun, yardım ve hukuki düzenlemeler, madde kullanımının belirtileri ve etkileri ile tüm ölçek üzerinde anlamlı farklılık oluşturduğu görülmüştür ($p<0.05$). Lisanssız öğrenciler ile okul ve kulüp lisansı olan öğrenciler arasındaki anlamlı farklılığın etki değeri düşük düzeydedir. Lisansız öğrencilerin lisansı olan öğrencilere göre, yardım ve hukuki düzenlemeler alt boyut maddelerine verdikleri cevapların ortalaması daha düşüktür.

Lisans durumunun madde kullanımının belirtileri ve etkileri alt boyutu ile tüm ölçek ortalaması üzerinde de anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Her iki alt boyutta da kulüp lisansı olan öğrencilerin maddelere vermiş oldukları cevap ortalamaları, okul lisansı olan öğrencilerin ortalamalarından daha yüksektir.

Kulüp lisansı olan çocuklar okul lisansı olan çocuklardan daha fazla süredir spor yaptıkları için bu sonuç ortaya çıkmış olabilir.

Fogel (2012)'nın çalışmasında madde kullanımı ve diğer istenmedik durumların önlenmesi için sporun yaygın olarak kullanılması gerektiği belirtilmiştir (61). Yapılan karşılaştırmalar sonucunda spor yapmanın dezavantajlı grup öğrencileri arasında madde bağımlılığı gibi önemli bir konuda farkındalık yarattığını ve böyle önemli bir konuda önleyici etken olarak kullanılabileceğini söyleyebiliriz.

Cinsiyet bağımsız değişkeni sonuçlarına göre, öğrencilerinin cinsiyetlerine göre ölçeğe verdikleri cevaplara göre istatistik olarak değerlendirildiğinde tüm ölçekte ve alt boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Erkek öğrencilerin tüm ölçeğe vermiş oldukları cevap ortalamaları kız öğrencilerden yüksek çıkmıştır.

Cinsiyet değişkeninin tüm ölçeğe göre düşük düzeyde etkili olduğu görülmüştür (45). Çalışmamızın Cohen'in çalışmasıyla bu anlamda uyumlu olmadığı görülmektedir. Çalışmamıza katılan öğrencilerin ekonomik düzeylerinin oldukça düşük olması bu duruma sebep olabilir.

Ailelerin aylık gelirleri ile bağımlılığa neden olan faktörler alt boyutu üzerinde de anlamlı farklılığa rastlanılmıştır. Ailelerinin aylık gelirlerinin, öğrencilerin madde bağımlılığına neden olan faktörler hakkındaki görüşleri üzerinde, düşük etkiyle anlamlı farklılaşmaya neden olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$).

Maddi problemler, sağlık sorunları ve duygusal çıkmazlar bu ailelerde sorunlara neden olabilir. Maddi ve manevi ihtiyaçların yeterince giderilememesi çocuklarda bilişsel ve ruhsal bozulmalara sebep olurken erken yaşta madde ile tanışma gibi bir duruma sebep olabilir (62). Sosyoekonomik dezavantajları daha fazla yaşayan bu gruptaki çocuklar kaygı düzeyleri de artarken toplumsal dışlanmaya maruz kalmakla birlikte sosyal uyum göstermede daha fazla sorun yaşamaktadır (63).

Dezavantajlı çocuklar arasında ekonomik durumu daha iyi olanların ölçekte alt başlıkta olan madde bağımlılığına neden olan faktörlere daha olumlu cevap vermişlerdir. Maddi durumun iyi olması kişilerin madde ile tanışmasında önleyici olabilmektedir. Ölçekte çıkan sonuçlar Farnia ve ark.(2020) ile Kumpfer ve ark. yaptıkları çalışmalarla uyum göstermektedir (62,63). Ailelerin ekonomik durumlarının iyi olması çocukları ile daha fazla zaman geçirmesi ve daha çok ilgilenmesi bu sonucu ortaya çıkarmış olabilir.

Yaş değişkeninin, 12, 13 ve 14 yaş grubu öğrencilerinin, madde kullanımı hakkındaki kişisel tutum ve görüşleri üzerinde düşük düzeyde anlamlı etkisi vardır, sonucuna ulaşılmıştır ($p<0.05$).

Çıkan sonuçlara göre 12 ile 13 yaş arasında ve 12 -14 yaş arasında olduğu tespit edilmiştir. Her iki grup arasında da düşük etki düzeyi görülmektedir. Dolayısıyla yaş değişkeninin, 12, 13 ve 14 yaşları arasındaki öğrencilerin, madde kullanımı hakkındaki kişisel tutum ve görüşleri alt boyutunda düşük düzeyde anlamlı etki gösterir, sonucuna ulaşılmıştır. Yaşın büyümesi ile beraber madde kullanımı hakkında çocukların kişisel tutum ve görüşlerinin değişmesi bu durumu ortaya çıkarmış olabilir.

Ölçekte bulunan diğer alt başlık maddelerine verilen cevaplara göre değerlendirmeler yapılacaktır.

Çalışmamıza katılan ortaokul öğrencileri yardım ve hukuki düzenlemeler alt boyutunda sorduğumuz sorulara büyük oranda bilinçli olduklarını gösteren cevaplar vermişlerdir. Buna göre, çalışmaya katılan öğrencilerin madde kullanımına yönelik farkındalık durumlarının istenilen düzeyde olduğu söylenebilir.

Siyez ve arkadaşlarının (2009) bağımlılık ile ilgili çalışmasında deneklerin uyuşturucu maddeler konusunda yeterli düzeyde bilgilendirildiklerinde bu maddeleri kullanmayı reddetme kapasitelerinin yükseldiği, madde kullanımı ile ilgili yanlış bilgilerinin de düzeldiği görülmüştür (64).

Ergenlik çağındaki gençler madde kullanımın engellenmesi için özellikle yasaların kullanılması yönünde yoğun görüş bildirmektedirler (65). Yasaları kullanarak bu tür maddelerin kullanılmasını engellenmek tam anlamıyla mümkün olmamaktadır. Bunun yerine öz denetim becerilerine sahip kendine güven duygusu olan bireyler yetiştirerek bu durumum önüne geçilebilir.

Arkadaşları ile uygun ortamlarda buluşup spor ve doğa gezileri yapan ergenlik çağındaki çocukların spor yapmayan ve kontrolsüz ortamlarda zaman geçirenlerden daha az madde kullanımını deneyimlediği tespit edilmiştir (66).

Çalışmamızda madde kullanımının belirtileri ve etkileri alt boyutunun incelendiği sorulara öğrencilerin büyük oranda olumlu cevaplar verdiği gözlemlenmiştir.

Madde bağımlısı olanların okul başarısının düşeceğine, uyuşturucunun öldürebileceğine, madde kullanımının kan, idrar tahlili ile anlaşılabileceğine, uyuşturucu kullananların davranışları sebebiyle, toplumdan dışlandığına, arkadaşlık ve özgüven problemi yaşadıklarına, ülkemizde bağımlılık oranının arttığına katılmaktadır.

Husak ve arkadaşlarının (2004) çalışmasında madde kullanan kişilerin toplum tarafından kötü, suç işlemeye meyilli, tehlikeli ve arkadaşlık yapılmayacak bireyler olarak ifade etmektedir (67).

Çalışmamız Husak ve arkadaşların çalışması ile uyum göstermektedir.

Kişisel tutum ve görüşler alt boyutunun maddelerine verilen cevaplara göre; öğrencilerin, Türkiye'de uyuşturucu sorununun abartıldığına, uyuşturucuyu bir kez kullanmaktan zarar gelmeyeceğine, uyuşturucuyu ara sıra kullanmanın zararlı olmayacağına, uyuşturucunun bağımlılık yapmayacağına yönelik görüşlere katılmadıkları görülmüştür.

Ülkemizde ortaöğrenimde uçucu madde kullanma oranı %5.1 civarındadır. Bu bağımlılık en çok 14- 15 yaş aralığında görülmektedir. Madde kullanımına başlamada yaş 5-6' ya kadar inebilir. Uçucu madde bulunan yerlerde çalışan yetişkinler de bağımlılık oranı daha fazladır. Bu maddeleri kullananlar arasında sosyoekonomik anlamda dezavantajlı olanlar, kimsesiz çocuklar, suça karışmış, hapishaneye girmiş, depresyon, intihar, asosyal tutumlar, boşanmış ebeveyn, aile içi sorun yaşayanlar, travmaya maruz kalma, darp ya da farklı madde içme öyküsü olanlar daha fazla yer almaktadır (68).

Bağımlılığa neden olan faktörler alt boyutunun maddelerine verilen cevaplara göre; öğrenciler, çevresinde uyuşturucu kullananların da bağımlı olma ihtimallerinin yüksek olduğuna akranlarının baskısından dolayı madde kullanıldığına, dergi, film ve TV kaynaklı bağımlılığa neden olduğuna ve psikolojik sorunlardan dolayı madde bağımlısı olunduğuna katılmaktadırlar.

Aydın'ın (2016) yaptığı çalışmada bir yere ait olma duygusu ile çevresel faktörleri birleştirerek şöyle bahsetmektedir. "Kişi içinde yaşadığı çevreden bilerek veya bilmeden çok fazla etkilenmektedir. Yaşadığı çevrenin iyi olması, kendini bu çevrede değerli hissetmesi, güven duyması ve aidiyet kavramının gelişmesi ile mümkün olmaktadır" (69).

Arnett'ın (2007) çalışmasında bireylerin etrafında madde kullananların bulunması onlarında da madde kullanımına sebep olacağı sonucunu vermemektedir (70). Mundt, Mercken ve Zakletskai (2012) çalışmalarında arkadaş seçiminin sigara ve diğer maddeleri kullanma üzerine etkisinin olduğu belirtilmektedir (71). Bahar'ın (2018) bağımlı kişiler ile yaptığı çalışmasında ise arkadaş etkisinin madde kullanmaya başlamada en fazla özendirici etken olduğunu ortaya koymaktadır (72).

Çalışmamız Arnett'in çalışmasıyla uyumlu değildir. Fakat Mundt ve arkadaşları ve Bahar'ın çalışmalarıyla uyumluluk göstermektedir. Arnett'ın çalışması ile uyum göstermemesi bizim çalışmamıza katılan öğrencilerin tamamının dezavantajlı bölgede yaşayan çocuklardan oluşması olabilir.

Sigara kullanımı çocuk ve gençlerde ciddi bir sorun oluşturmaktadır. Ergenler, madde kullanımının getireceği sağlık sorunlarını yeterince algılamamakta ve çoğunlukla bu durumu dikkate almamaktadır. Arkadaşlarına özenme, kendisini ispat etme çabası, ailede yaşadığı problemler ve sosyal medyada daha fazla ilgi çekme çabası ergenleri sigara, alkol ve uyuşturucu kullanımına itmektedir (73).

Televizyon, sinema ve son dönemde özellikle sosyal medyada yanlış kişileri örnek alan çocuklar özendirici içeriklere maruz kalarak yanlış yönlendirilmektedir. Madde kullanımını arttıran faktörlerinden bir tanesi de yapılan bu tür yayınlar olarak belirtilmektedir (74).

Ailede yaşanan problemler, refah durumu, kardeş sayısı, eğitim düzeyleri, birey için rol model oluşturamamaları, çocuğa ilgi ve sevgi gösterememeleri gibi nedenler sonucunda bağ kurmada problemler yaşayan çocukların yanlış davranışlar yapma olasılığı artmaktadır (75).

Çocukların ilk öğrenmelerini ailesinde gerçekleşir ve ebeveynlerinin karakterleri çocuklarının kişiliklerinin gelişmesinde rol oynamaktadır (76).

Ünlü ve Evcin'in (2014) aile ilişkilerinin sağlıklı olduğu, aile bireylerinin iyi rol model olduğu ailelerde yaşayan çocuklar madde kullanımından uzak dururken akran baskısının da üstesinden gelmektedir (3).

Ailesindeki bireylerde madde bağımlılığı hastalığı olanların olmayanlara göre çocuklarında davranış problemi görülmesi ihtimali daha fazla olarak tespit edilmiştir (77).Dezavantajlı çocukların aile bireyleri arasında bu tür madde bağımlısı bireylerin daha fazla oranda bulunması çocukların risk durumunu arttırmaktadır

Yapılan istatistikler incelendiğinde, uyuşturucu madde kullanımında riskli 12-17 yaş arasında yer alırken, 17-25 yaşlarında bağımlı sayısı en fazladır. Bağımlı olan gençlerden 18 yaşının altında olanların oranı %68'dir. Bu maddeleri kullananlar bir süre sonra sağlıklı kararlar alamayacak durumu gelerek çevresine ve kendisine problemler çıkarmaktadırlar. Adam öldürme olaylarının %60'ı, kavga ve şiddet olaylarının %40'ı, istismarların %33'ü alkol ve alkollü madde kullanımı ile ilişkilidir (78).

Madde bağımlılığını diğer bağımlılıklara benzerlikleri bulunsa da egzersiz, sosyal medya, televizyon gibi bağımlılıklara göre etkileri farklılıklar göstermektedir (79). Bu tür bağımlılıklara bireysel olarak kısa vadede çözümler sağlanabilirken madde bağımlığı gibi kişiyi ve etrafında bulunanları yaşamsal tehlikeye sokan, toplumunun zarar görmesine neden olan büyük bir sorunun ortadan kaldırılması için sistemli politikalar yapılması gerektiğini düşünmekteyiz.

Dezavantajlı grupta bulunan çocuk ve gençlerimizin haklarını savunmak, güçlendirmek ve her konuda kapsayıcı olmak tüm insanlığın ortak hedefidir. BM. Kalkınma Projesinde Kalkınma Hedefleri '10. Madde: Eşitsizliklerin Azaltılması' başlığı altında dezavantajlı grupların desteklenmesi gerektiği açıkça belirtilmiştir (80).

Dezavantajlı ergenlik çağındaki çocukların spor ile öz güvenli, gelişime açık, rekabet duygusu yaşayan, topluma uyum sağlayan bireyler olarak yetişmesi sağlanabilir (56). Spor yaparak kişisel özellikleri bakımdan güçlü hale gelen dezavantajlı çocukların madde bağımlılığı farkındalıkları gelişirken, sporun bu konuda dünya üzerinde kabul gören önleyici çalışmalardan biri olarak ülkemizde daha fazla kullanılması gerektiğini düşünmekteyiz.

SONUÇLAR

Edirne İl Merkezinde dezavantajlı bölgede yaşayan spor yapan ve yapmayan ortaokul öğrencilerinin madde bağımlılığı farkındalık düzeylerini karşılaştırması amacıyla yaptığımız araştırmanın sonuçları aşağıda belirtilmiştir.

- Uygulanan istatistiki testler sonucunda, aile ikamet, ebeveynlerinin eğitim durumlar ve iş hayatları, kardeş sayısı, haftalık harçlık, spor sıklık ve branş değişkenlerinde anlamlı farklılık tespit edilmez iken, cinsiyet, spor yapma, yaş, aile geliri, spor yılı ve lisans değişkenlerinde anlamlı farklılık tespit edilmiştir.
- Spor yapma bağımsız değişkenine ait bulgular incelendiğinde, spor yapan ile spor yapmayan öğrencilerin ölçeğe vermiş oldukları cevaplar arasında istatistiksel olarak yardım ve hukuki düzenlemeler, bağımlılığa neden olan faktörler ve tüm ölçek alt boyutlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Çıkan bu sonuç birinci hipotezimizin kabulü niteliğindedir.
- Spor yapan öğrencilerin spor ile uğraşma yılları ile madde kullanımının belirtileri ve etkileri alt boyutu üzerinde anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Spor ile uğraşma yılı arttıkça ölçeğe verilen olumlu cevapların ortalaması artmakta dolayısıyla madde kullanımının belirtileri ve zararları üzerindeki bakış açısı değişmektedir. Çıkan bu sonuç ikinci hipotezimizi destekler niteliktedir.
- Spor yapan öğrencilerin lisans durumuna göre ölçek maddelerine vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde lisans durumunun, yardım ve hukuki düzenlemeler, madde kullanımının belirtileri ve etkileri ile tüm ölçek üzerinde anlamlı farklılık oluşturduğu görülmüştür. Lisanssız öğrenciler ile okul ve kulüp lisansı olan öğrenciler arasındaki

anlamlı farklılığın etki değeri düşük düzeydedir. Lisansız öğrencilerin lisansı olan öğrencilere göre, yardım ve hukuki düzenlemeler alt boyut maddelerine verdikleri cevapların ortalaması daha düşüktür.

- Lisans durumunun madde kullanımının belirtileri ve etkileri alt boyutu ile tüm ölçek ortalaması üzerinde de anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Her iki alt boyutta da kulüp lisansı olan öğrencilerin maddelere vermiş oldukları cevap ortalamaları, okul lisansı olan öğrencilerin ortalamalarından daha yüksektir. Çıkan sonuç üçüncü hipotezimizi destekler niteliktedir.
- Cinsiyetlerine göre öğrencilerin cevapları değerlendirildiğinde yardım ve hukuki düzenlemeler, madde kullanımının belirtileri ve etkileri ile tüm ölçek alt boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür.
- Erkek öğrencilerin tüm ölçeğe vermiş oldukları cevap ortalamaları kız öğrencilerden yüksek çıkmıştır.
- Cinsiyet değişkeninin, yardım ve hukuki düzenlemeler, madde kullanımının belirtileri ve etkileri ile tüm ölçekte ki etkisinin az olduğu bulunmuştur.
- Ailelerin aylık gelirleri ile bağımlılığa neden olan faktörler alt boyutu üzerinde de anlamlı farklılığa rastlanılmıştır. Ailelerinin aylık gelirlerinin, öğrencilerin madde bağımlılığına neden olan faktörler hakkındaki görüşleri üzerinde, düşük etkiyle anlamlı farklılaşmaya neden olduğu tespit edilmiştir.
- Ailelerin aylık gelirleri ile bağımlılığa neden olan faktörler alt boyutu üzerinde de anlamlı farklılığa rastlanılmıştır. Ailelerinin aylık gelirlerinin, öğrencilerin madde bağımlılığına neden olan faktörler hakkındaki görüşleri üzerinde, düşük etkiyle anlamlı farklılaşmaya neden olduğu tespit edilmiştir.
- Yaş değişkeninin hangi grubu arasında farklılık bulunduğunu ölçmek için Mann Whitney-U Testi uygulanmıştır. Yaş değişkeninin, 12, 13 ve 14 yaş grubu öğrencilerinin, madde kullanımı hakkındaki kişisel tutum ve görüşleri üzerinde düşük düzeyde anlamlı etkisi vardır, sonucuna ulaşılmıştır. Çıkan sonuçlar dördüncü hipotezimizi destekler niteliktedir.
- Bağımlılığa neden olan faktörler alt boyutunun maddelerine verilen cevaplara göre; öğrenciler, çevresinde uyuşturucu kullananların da bağımlı olma ihtimallerinin yüksek olduğuna, akranlarının baskısından dolayı madde kullanıldığına, dergi, film ve TV kaynaklı bağımlılığa neden olduğuna ve psikolojik sorunlardan dolayı madde bağımlısı olunduğuna katılmaktadırlar.

- Kişisel tutum ve görüşler alt boyutunun maddelerine verilen cevaplara göre; öğrencilerin, Türkiye'de uyuşturucu sorununun abartıldığına, uyuşturucuyu bir kez kullanmaktan zarar gelmeyeceğine, uyuşturucuyu ara sıra kullanmanın zararlı olmayacağına, uyuşturucunun bağımlılık yapmayacağına yönelik görüşlere katılmadıkları görülmüştür.
- Çalışmamızda madde kullanımının belirtileri ve etkileri alt boyutunun incelendiği sorulara öğrencilerin büyük oranda olumlu cevaplar verdiği gözlemlenmiştir.
- Madde bağımlısı olanların okul başarısının düşeceğine, uyuşturucunun öldürebileceğine, madde kullanımının kan, idrar tahlili ile anlaşılabileceğine, uyuşturucu kullananların davranışlarının, toplumdan dışlandığına, arkadaşlık ve özgüven problemi yaşadıklarına, ülkemizde bağımlılık oranının arttığına katılmaktadır.
- Çalışmamıza katılan ortaokul öğrencileri yardım ve hukuki düzenlemeler alt boyutunda sorduğumuz sorulara büyük oranda bilinçli olduklarını gösteren cevaplar vermişlerdir. Buna göre, çalışmaya katılan öğrencilerin madde kullanımına yönelik farkındalık durumlarının istenilen düzeyde olduğu söylenebilir.

  Ulaşılan sonuçlara istinaden gelecekte yapılacak çalışmalara ışık tutması bakımından öneriler teklif edilmiştir.

  Öneriler;

- Dezavantajlı grupta yer alan ortaokul öğrencileri arasında spor yapanların spor yapmayanlara göre madde bağımlılığına karşı farkındalık düzeylerinin iyi olması, bu konuda dünya üzerinde kabul gören önleyici çalışmalardan biri olarak sporun ülkemizde de planlanarak özellikle bu gruplarda yer alan çocuklar için daha fazla kullanılması gerektiğini önermekteyiz.
- Dezavantajlı grupta yer alan öğrenciler için yapılan spor ile ilgili projelerin planlanarak daha uzun süreli olması gerektiğini önermekteyiz.
- Dezavantajlı gruplarla çalışma yapmak için görevlendirilen ya da gönüllü eğitimcilerin çalışma yapacakları grupla ilgili alanında uzman kişiler tarafından yapılmasını önermekteyiz.
- Sporun farklı bağımlılık türleri üzerindeki etkilerinin incelenmesi ile ilgili çalışmalar yapılması önerilmektedir.

- Çalışmamızın odak noktasını oluşturan dezavantajlı bölgede yaşayan öğrenciler ile yapılan çalışmamızın diğer dezavantajlı gruplar ile de yapılması önerilmektedir.

Sınırlılıklar;

- Yaptığımız çalışma ortaokul düzeyindeki öğrenciler ile sınırlı olup farklı yaş grubu öğrenciler üzerinde de yapılması önerilmektedir.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Edirne İl Merkezinde dezavantajlı bölgede yaşayan spor yapan ve yapmayan ortaokul öğrencilerinin madde bağımlılığı farkındalık düzeylerini karşılaştırmaktır.

Araştırmanın örneklemini 2021-2022 eğitim öğretim yılında Edirne İl Merkezinde dezavantajlı bölgede öğrenim gören 12-15 yaş arası, 165 kız ve 165 erkek toplam 330 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmamız için öğrencilere kişisel bilgileri ile spor yapıp yapmadıklarını, yapıyor iseler ne kadar süredir yaptıklarını içeren bir form ve Esra Özay Köse ile Şeyda Gül (2018) tarafında oluşturulan ‘’Madde Bağımlılığı Farkındalık Ölçeği’’ (MBFÖ) veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Ölçeğin güvenirliği Cronbach Alfa ile 0.88 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin geçerliliği Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile sağlanmıştır. Çalışmada elde edilen veriler analiz edilerek betimsel istatistikleri çıkarılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 25.0 programı ve AMOS programları kullanılmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenlerinden “cinsiyet, ikamet, spor yapma” değişkenlerinin incelenmesinde Mann Whitney-U, “yaş, ebeveynlerinin eğitim durumları ve iş hayatları, kardeş sayısı, ekonomik geliri, haftalık harçlık, spor sıklık, branş, spor yılı ve lisans” değişkenleri için ise Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. İstatistiklerden çıkan sonuçların etki gücünün değerlendirilmesi için Rosenthal ($r=Z/\sqrt{N}$) formülünden yararlanılmıştır

Uygulanan istatistiki testler sonucunda, aile ikamet, ebeveynlerin eğitim durumu ve iş hayatı, kardeş sayısı, haftalık harçlık, spor sıklık ve branş değişkenlerinde anlamlı farklılık

ölçülmez iken (p>0,05), cinsiyet, spor yapma, yaş, aile geliri, spor yılı ve lisans değişkenlerinde anlamlı farklılık (p<0,05) tespit edilmiştir.

Spor yapma bağımsız değişkenine ait bulgular incelendiğinde, spor yapan ile spor yapmayan öğrencilerin ölçeğe vermiş oldukları cevaplar arasında istatistiksel olarak yardım ve hukuki bağımlılığa neden olan faktörler ve tüm ölçek boyutlarında anlamlı farklılık ölçülmüştür (p<0,05).Buna göre; spor yapma değişkeninin, yardım ve hukuki düzenlemeler üzerinde yüksek düzeye yakın, bağımlılığa neden olan faktörler üzerinde düşük ve tüm ölçek üzerinde orta düzeyde etkiye sahip olduğu belirlenmiştir.

Spor yapan öğrencilerin spor ile uğraşma yılları ile madde kullanımının belirtileri ve etkileri alt boyutu üzerinde anlamlı farklılık gösterdiği ölçülmüştür (p<0.05). Spor ile uğraşma yılı arttıkça ölçeğe verilen olumlu cevapların ortalaması artmakta dolayısıyla madde kullanımının belirtileri ve zararları üzerindeki bakış açısı değişmektedir.

Spor yapan öğrenciler içinde lisans durumuna göre ölçek maddelerine vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde lisans durumunun tüm ölçek üzerinde anlamlı farklılık gösterdiği ölçülmüştür(p<0.05). Lisanssız öğrenciler ile okul ve kulüp lisansı olan öğrenciler arasındaki anlamlı farklılığın etki değeri düşük düzeydedir. Lisansız öğrencilerin lisansı olan öğrencilere göre, yardım ve hukuki düzenlemeler alt boyut maddelerine verdikleri cevapların ortalaması daha düşüktür. Kulüp lisansı olan öğrencilerin maddelere vermiş oldukları cevap ortalamaları, okul lisansı olan öğrencilerin ortalamalarından daha yüksektir.

Cinsiyet bağımsız değişkenine ait sonuçlara göre tüm ölçekte anlamlı farklılık ölçülmüştür (p<0,05).Buna göre; cinsiyet değişkeninin, yardım ve hukuki düzenlemeler, madde kullanımının belirtileri ve etkileri ve tüm ölçek üzerinde düşük düzeyde etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin yaşları ile ölçeğin kişisel tutum ve görüşler alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir (p<0.05). Yaş değişkeninin, 12, 13 ve 14 yaş grubu öğrencilerinin, madde kullanımı hakkındaki kişisel tutum ve görüşleri üzerinde düşük düzeyde anlamlı etkisi vardır, sonucuna ulaşılmıştır.

Ailelerin aylık gelirleri ile bağımlılığa neden olan faktörler alt boyutu üzerinde de anlamlı farklılığa rastlanılmıştır (p<0.05). Ailelerinin aylık gelirlerinin, öğrencilerin madde

bağımlılığına neden olan faktörler hakkındaki görüşleri üzerinde, düşük etkiyle anlamlı farklılaşmaya neden olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak spor yapan ve yapmayan dezavantajlı ortaokul öğrencilerinin madde bağımlılığı farkındalık durumlarını incelediğimiz çalışmamızda ölçeğe vermiş oldukları cevaplar karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Spor yapma değişkenin orta düzeyde olumlu etkiye sahip olduğu belirlenmiştir.

Spor yapan öğrencilerin spor ile uğraşma yılları ile madde kullanımının belirtileri ve etkileri alt boyutu üzerinde anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Spor ile uğraşma yılı arttıkça ölçeğe verilen olumlu cevapların ortalaması artmakta dolayısıyla madde kullanımının belirtileri ve zararları üzerindeki bakış açısı değişmektedir.

Anahtar kelimeler: Spor, Dezavantaj, Madde Bağımlılığı

ANALYSİS OF THE SUBSTANCE ADDİCTİON AWARENESS OF THE DİSADVANTAGED SECONDARY SCHOOL STUDENTS WHO DO AND DON'T DO SPORTS

SUMMARY

The aim of this study is to compare the substance addiction awareness levels of secondary school students who do and do not do sports living in the disadvantaged area of Edirne City Center.

The sample of the research consists of 330 students in total; 165 girls and 165 boys, aged 12-15, studying in the disadvantaged region of Edirne City Center in the 2021-2022 academic year. For our research, a form containing students' personal information about whether they do sports and if they do, for how long, and the 'Substance Addiction Awareness Scale' (SAAS) created by Esra Özay Köse and Şeyda Gül (2018) were used as data gathering tools.

The reliability of the scale was determined as 0.88 with Cronbach's Alpha. The validity of the scalewas ensuredby Confirmatory Factor Analysis(CFA). The data obtained in the study were analyzed and descriptive statistics were extracted. SPSS 25.0 program and AMOS program were used in the analysis of the data. The Mann Whitney-U test was used to examine the independent variables of the study, such as gender, residence, and doing sports. Kruskal Wallis test was used for age, mother's education, father's education, mother's

occupation, father's occupation, sibling, family income, weekly allowance, sports frequency, branch, sports year and license. Rosenthal ($r=Z/\sqrt{N}$) formula was used to calculate the effect size of the meaningful results obtained with the test statistics.

As a result of the applied statistical tests, no significant difference was found in the variables of family residence, mother's education, father's education, mother's occupation, father's occupation, number of siblings, weekly allowance, sports frequency and branch($p>0.05$). A significant difference ($p<0.05$) was found in the variables of gender, doing sports, age, family income, licence and year of sport.

When the findings of the independent variable of doing sports were examined, a statistically significant difference was found between the answers given by the students who do sports and those who do not, in all scale dimensions and the factors causing aid and legal dependence ($p<0.05$) According to this; It has been determined that the variable of doing sports has an effect close to the high level on aid and legal regulations, a low effect on factors causing addiction, and a moderate effect on the whole scale.

A significant difference was found between the years of doing sports and the symptoms and effects of substance use sub-dimension of the students who do sports ($p<0.05$). When the answers given by the students doing sports to the scale items according to their undergraduate status were examined. As the number of years involved in sports increases, the average of the positive responses to the scale increases, so the perspective on the symptoms and harms of substance use changes.

When the answers given by the students doing sports to the scale items according to their undergraduate status were examined, it was seen that the undergraduate status made a significant difference on the whole scale ($p<0.05$). The effect value of the significant difference between unlicensed students and students with school and club license is low. The average of the answers given by the unlicensed students to the sub-dimension items of aid and legal regulations is lower than the students with a license. The average of the answers given to the items by the students with a club license is higher than the average of the students with a school license.

When the findings of the gender independent variable were examined, a statistically significant difference was found at the whole scale between the answers given by the students to the scale according to their gender ($p<0,05$). According to this; It has been determined that

the gender variable has a low level of effect on aid and legal regulations, the symptoms and effects of substance use, at the whole scale.

A statistically significant difference was found between the ages of the students and the personal attitudes and opinions of the sub-dimension of the scale($p<0.05$). It was concluded that the age variable has a low-level significant effect on the personal attitudes and opinions of 12, 13 and 14 age group students about substance use.

There was also a significant difference in the monthly income of the families and the sub-dimension of factors causing addiction($p<0.05$). It was determined that the monthly income of the families caused a significant difference with a low effect on the students' views on the factors that cause substance addiction.

As a result, in the study in which the substance addiction awareness status of disadvantaged secondary school students who do and do not do sports were examined, a statistically significant difference was found when the answers they gave to the scale were compared. It has been determined that the variable of doing sports has a moderate effect.

A significant difference was found between the years of doing sports and the symptoms and effects of substance use sub-dimension of the students who do sports. As the number of years involved in sports increases, the average of the positive responses to the scale increases, so the perspective on the symptoms and harms of substance use changes.

Keywords: Sport, Disadvantage, Substance Abuse

KAYNAKÇA

1. Zor C. Ortaöğretim Öğrenci Ailelerinin Uyuşturucu Madde Kullanımının Zararları İle Korunma Yolları Hakkındaki Görüşleri (Ankara İli Örneği) (tez). Ankara: Ankara Üniversitesi; 2005.
2. Kendler K. S. Schmitt E. Aggen S. H. And Prescott, C. A. Genetican denvironmental influences on alcohol, caffeine, cannabis, and nicotine use from early adoles cencetomidd adulthood. Archives of General Psychiatry, 65(6), 674-682 Dirim Tıp Gazetesi, (2009), 84 Sayı: 1 (15-16).
3. Ünlü A, Evcin U, 2008 ve 2010 Yılların Arasında Bağcılar İlçesinde Gençler Arasında Madde Kullanım Yaygınlığı, Risk ve Koruma Faktörlerinin Değerlendirmesi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2014;14: 127-140.
4. Kaminer Y, And Winters K. C. Clinicalmanual of adolescen substance abusetreatment. American Psychiatric Publishing. (First edition). American Psychiatric Publishing, 2010; 2: 30-143.
5. Caillods F, Education Strategies for Disadvantaged Groups, UNESCO Working Documents in the Series IIEP Contributions, 1998;10: 31.
6. Brackenreed D. Resilience and risk. International Education Studies, 2010:3:111- 121.
7. Budginaitė I, Siarova H, Sternadel D, Mackonytė G., ve Spurga, S."Policies And Practices For More Equality And Inclusion in And Through Education: Evidence And Policy Guidance From European Research Projects Funded Under FP6 And FP7", NESET II report, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2016:14.

8. Çeviker A, Mumcu H.E, Şekeroğlu M.Ö, Bayrak M. Unicef'e Göre Türkiyede Dezavantajlı Kabul Edilen Grupların Sportif Etkinliklerle Sosyal Uyumun Sağlanması, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2018; 12: 221 – 238.
9. Brown RA, Abrantes AM, Read JP. Aerobic Exercise for Alcohol Recovery. Behav Modif 2009; 33(2): 220-49.
10. Mammen G, Faulkner G. Physical activity and the prevention of depression: a systemati creview of prospective studies. Am J Prev Med, 2013; 45: 649-657
11. Yetim A.A. Sporun Sosyal Görünümü, G.Ü, Bed.Eğt.Spor Bil.,2000; 1: 63-72
12. Çetin Y. Madde Bağımlılığı ve Yalova Örneğinde Madde Bağımlılığı Algısı (tez). Yalova: Yalova Üniversitesi; 2013.
13. Uzbay İ. Madde bağımlılığının tedavisi. Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi 2009; 65: 21- 22.
14. Ögel K, Koç C, Aksoy A, Basabak A, Evren C. Sigara, alkol ve madde bağımlılığı tedavi programı (SAMBA). İstanbul: Yeniden Yayınları 2014:5-45.
15. Skeer M, McCormick M. C, Normand S.-L. T, Buka S. L. and Gilman S. E.A prospectivestudy of familial conflict, psychological stress, and the development of substance use disorders in adolescence. Drugand alcohol dependence2009;104: 65-72.
16. Simkin D.R. (2009) Principles of Addiction Medicine, Publisher: Lippincott, Williams and Wilson Edition 2009; 4: 1391-1409
17. Kreek M. J, Bart G, Lilly C, Laforge K, And Nielsen D. A. Pharmaco genetics andhumanmolecular genetics of opiateand cocaine addictions and theirtreatments. Pharmacological reviews 2005; 57:1-26.
18. Goodman E, Huang B. Socioeconomic status, depressive symptoms and adolescent substance abuse. Archives of Pediatric and Adolescent Medicine, 2002; 156, 448–453
19. Zorlu N, Türk H, Manavgat A. İ, Karadaş B, Gülseren Ş. Denetimli serbestlik uygulaması kapsamında başvuran hastalarda sosyodemografik, klinik özelliklerin ve alkol kullanım bozukluğu sıklığının geriye dönük değerlendirilmesi. Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi 2011;12: 27.
20. Sapancalı F. Avrupa Birliği'nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri, Çalışma ve Toplum Dergisi 2005; 3: 58.
21. Aslan S. Sosyal Dışlanma ve Genç Suçluluğu, T.C. Gençlik ve spor Bakanlığı, Gençlik Araştırmaları Dergisi 2017; 5: 5-28.

22. Sapancalı F. Sosyal dışlanma, Dokuz Eylül Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayını, 2003: 83.
23. International Labour Organization. Promoting Equity Ethnic Diversity in the Workplace: A Step By Step Guide, Governance and Tripartism Department, 2014: 3.
24. ILO, Equality at work: The continuing challenge, 2011: 15.
25. Sheppard A. Journal of Science and Medicine in Sport. 2006:231.
26. Keskin U, Çalışkan K. Sedanter Yaşam Tarzının Yüceltilmesi: Tuncay Akgün'ün Mizahi Bakış Açısı Üzerine Bir Değerlendirme. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2017; 6: 503-518
27. Lee IM, Shiroma EJ, Lobelo F, Puska P, Blair SN, Katzmarzyk PT. Effect of physicalin activity on majornon-communicable diseases World wide: an analysis of burden of disease and life expectancy. Lancet 2012 ;380:219-29
28. Sain Güven G, Gül Öz Ş, Ergun N. Erişkinler İçin Kronik Hastalıklarda Fiziksel Aktivite Rehberi. Ankara: Sağlık Bakanlığı T.C., 2018:7.
29. Çakıcı Z. Esenlik ve Akademik Tükenmişlik İlişkisi İstanbul'daki Vakıf Üniversiteleri Üzerine Bir Araştırma (tez). İstanbul: Marmara Üniversitesi; 2010.
30. Müderrisoğlu S. Madde kullanımını önleme stratejileri ve üniversite öğrencilerine yönelik önleme programı (tez), İstanbul: İstanbul Üniversitesi; 2008.
31. Brown RA, Abrantes AM, Read JP. Aerobic Exercisef or Alcohol Recovery. Behav Modif 2009;33(2):220-49.
32. Carek PJ, Laibstain SE, Carek SM. Exercise for the Treatment of Depression and Anxiety. Int J Psychiatry Med. 2011;41(1):15-28.
33. Diener E. Guidelines for nationalindicators of subjectivewell-being and ill being. Applied Research in Quality of Life. 2006;1:151-157.
34. Can Y, Soyer F. Spor Hizmetlerinde Verimliliği Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi, 1.Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi, 2009; 2 :182-200.
35. Büyüköztürk Ş., Kılıç Çakmak E, Akgün Ö, Karadeniz Ş, Demirel F. Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi, 2012:24.
36. Karasar N. Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2005;14:42.
37. Kıncal R. Y. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2013;2 :79.
38. Esra Ö, Şeyda G. Madde Bağımlılığı Farkındalık Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2000(3), 41-56.

39. Dow K.E, Jackson C, Wong J. ve Leitch R.A. A Comparison Of Structural Equation Modeling Approaches: The Case Of User Acceptance Of Information Systems. Journal Of Computer Information Systems, Summer, 2008.
40. Hox J. J, Bechger T. M. An Introductionto Structural Equation Modeling. Family Science Review, 1995:11.
41. Albright JJ, Park HM. Confirmatory Factor Analysis Using Amos, lisrel, Mplus, and Sas/Stat. Bloomington: University Information Technology Services Center for Statistical and Mathematical Computing Indiana University Press. 2009:9-13.
42. Munro B. H. Statistical Methods For Health Care Research. Philadelphia: Lippincott Williams Wilkins, 2005:351-76.
43. George D, Mallery M. SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference (17.0update). Boston: Pearson, 2010.
44. Rosenthal R. Meta-analytic procedures for social reserach (2nd ed.). Newbury Park, CA: Sage, 1991.
45. Cohen J. Statistical poweranaly sisfort he behavioral sciences (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Erlbaum, 1988.
46. Griffin K. W, Botvin G. J. Evidence-based interventions for preventing substance use disorders in adolescents. Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America, 2010;19(3): 505–526.
47. Tırışkan M, Onnar N, Çetin Y. A, Cömert I. T. Madde bağımlılığında nüksü önlemede bilinçli farkındalığın önemi: Bir derleme çalışması. Addicta: The Turkish Journal on Addictions, 2015;2(2), 123–142.
48. Friestad G. K, Shen Y, Ruggles E. L. Enantioselective radical addition to n-acyl hydrazones mediated by chiral Lewis acids. Angewandte Chemie, 2003; 115(41), 5215–5217.
49. Tarhan N. Çocuklar bilgisayar oyunlarından etkilenir mi? Tefekkür Dergisi 2007; 1: 19.
50. Faggiano F, Vigna-Taglianti, F. D, Versino E. School-based prevention for illicit drug use: A systematic review. Preventive Medicine, 2008; 46, 385–396.
51. Nation M, Crusto C, Wandersman A, Kumpfer K. L, Seybolt D, Morrissey-Kane E, Davino K. What works in prevention: Principles of effective prevention programs. American Psychologist, 2003;58(67), 449–459.

52. Best D, Witton J. Guidelines for drug prevention: Consultation draft. London: Department of Health, 2001.
53. Abedi B, Reardon S, Winters K. C, Lee S. Long-term outcome of a brief intervention to address adolescent drug abuse in a school setting. Journal of Child & Adolescent Substance Abuse, 2009;28(2), 132-141.
54. Akdur R. III. risk altında ve korunması gereken çocuklar sempozyumu özet kitabı. Ankara: Unicef Türkiye, 2011: 21.
55. UNODC. Reducing the adverse health and social consequences of drugabuse: a comprehen siveapproach, Discussion paper, Newyork, 2009.
56. Coakley J.J. Sports in Society: Issues and Controversies. Boston, MA: McGraw-Hill. 2004;8:26.
57. Ströhle A, Höfler M, Pfister H, Müller AG, Hoyer J, Wittchen HU. Physical activity and prevalence and incidence of mental disorders in adolescents and young adults. Psychol Med. 2007;37(11), 1657-66.
58. Korhonen T, Kujala UM, Rose RJ, Kaprio J. Physical activity in adolescence as a predictor of alcohol and illicit drug use in early adulthood: a longitudinal population-based twin study. Twin Res Hum Genet, 2009;12, 261-8.
59. Alam-mehrjerdi Z, Abdollahi M, Higgs P, Dolan K. Drug use treatment and harm reduction programs in Iran: A unique model of health in the most populated Persian Gulf country. Asian journal of psychiatry, 2015;16, 78-83.
60. Greenwood BN, Fleshner M. Exercise, stress resistance, and central serotonergic systems. Exercise and sport sciences reviews, 2011; 39(3), 140.
61. Fogel C.A. Crime, Sport, And Social Policy: A Review of the Alternatives, International Quarterly of Sport Science,1, 2012; 40-44.
62. Farnia V, Tatari F, Moradinazar M. Investigating the prevalence of childabuse in the families with addicted parents in Iran: with emphasis on family risk factors. Clin Epidemiol Glob Health 2020; 8(4): 1098-1103.
63. Kumpfer KL, DeMarsh J. Family environ mental and genetic influences on children'sfuture chemical dependency. Journal of Children in Contemporary Society 1986; 18 (1-2): 49–91.
64. Siyez D, Palabıyık A. Günebakan madde bağımlılığını önleme eğitim programının lise öğrencilerinin madde kullanım sıklığı, uyuşturucu maddeler hakkındaki bilgi düzeyleri

ve yanlış inanışları ile madde reddetme becerileri üzerindeki etkisi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi 2009; 8(28): 56–67.

65. Fincancıoğlu M, Bulut A. Sağlıklı Ergen Gelişimini Desteklemeye Yönelik Eğitim Programı İncelenmesi 2002.
66. Gau SS, Chong MY, Yang, P, Yen CF, Liang KY, Cheng AT. Psychiatric and psychosocial predictors of substance use disorders among adolescents. The British Journal of Psychiatry, 2007;1:42-48.
67. Husak D.N. The moral relevance of addiction. Substance Use And Misuse, 2004;39 (3): 399- 436.
68. Boztaş H M, Arısoy Ö. Uçucu Madde Bağımlılığı ve Tıbbi Sonuçları. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Current Approaches In Psychıatry 2010;2:4.
69. Aydın B. Toplumsal dışlanma ve aidiyet kıskacında bağımlı gençlik: Konya örneği (tez). Konya: Selçuk Üniversitesi; 2016.
70. Arnett J.J. Themyth of peerinfluence in adolescent smoking initiation. Health Education Behavior, 2007; 34 (4): 594–607
71. Mundt M. P, Mercken L, Zakletskaia L. Peer selection and influence effects on adolescent alcoholuse: A stochasticactor-based model. BMC Pediatrics, 2012. http://www. biomedcentral.com/1471-2431/12/115.
72. Bahar D. Sosyal Bilgiler Dergisi 2018;6:12.
73. Şahin Ş. Özçelik Ç. Ergenlik dönemi ve sosyalleşme. Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi 2016; 5(1):42-49.
74. TUBİM, "Bağımlılık Yapıcı Maddeler ve Bağımlılık ile Mücadele Ulusal Raporu", Ankara: 2007.
75. Oto R, Eğilmez L. Diyarbakır'da Çocuk Suçluluğu. Dicle Tıp Dergisi 1991;18(1):15:
76. Oğuz F, Özçelik A. D.Ö. Ergenlerde algılanan anne baba tutumu ile madde bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 2018; 58:535-543.
77. Osborne C, Berger LM. Parental substance abuse and childwell-being a consideration of parents' genderand coresidence. J FamIssues 2009; 30:341-370.
78. Korkut Owen, F. Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma. Ankara: Anı Yayıncılık, 2007.

79. Vardar E, Vardar S.A, Toksöz İ, Süt N. Egzersiz Bağımlılığı ve Psikopatolojik Özelliklerinin Değerlendirilmesi, Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi 2012; 25;51-57
80. UNDP (2016). İnsani Gelişme Raporu. https://www.undp.org/ content/dam/turkey/docs/hdr2016/HDR%202016%20Overview%20 TR.pdf

TABLOLAR LİSTESİ

TABLOLAR

Tablo 1. Araştırma Grubunun Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı 10
Tablo 2. Araştırma Grubu Sporla İlgilenme Özelliklerine Göre Demografik Dağılımı..... 16
Tablo 3. Uyum İndeksleri ve Normal Değerleri 20
Tablo 4. MBFÖ Ölçeğinin Güvenirlik Katsayıları 22
Tablo 5. Normallik Testi Sonuçları (Skewness ve Kurtosis Değerleri)..... 22
Tablo 6. Yardım ve Hukuki Düzenlemeler Alt Boyutu Maddeleri Betimsel İstatistiği 25
Tablo 7. Madde Kullanımının Belirtileri ve Etkileri Alt Boyutu Maddeleri Betimsel İstatistiği 26
Tablo 8. Kişisel Tutum ve Görüşler Alt Boyutu Maddeleri Betimsel İstatistiği 27
Tablo 9. Bağımlılığa Neden Olan Faktörler Alt Boyutu Maddeleri Betimsel İstatistiği 28
Tablo 10. Bağımsız Değişkenlere Uygulanan İstatistiksel Testler ve Anlamlılık Tespiti..... 29
Tablo 11. Spor Yapmaya Göre Mann Whitney-U Testi Anlamlı Fark Sonuçları 30
Tablo 12. Cinsiyet Göre Mann Whitney-U Testi Anlamlı Fark Sonuçları..... 31
Tablo 13. Yaş, Gelir, Spor Yılı ve Lisansa göreKruskal Wallis Testi Anlamlı Fark Sonuçları..... 32

ŞEKİLLER

Şekil 1. Doğrulayıcı Faktör Analiz Diyagramı 21

GRAFİKLER

Grafik 1. Araştırma Grubu Yaş Dağılımları..... 11
Grafik 2. Araştırma Grubuna Ait Cinsiyet Dağılımı..... 11

Grafik 3. Aile ile İkamet Durumu 12
Grafik 4. Anne Eğitim Durumu 12
Grafik 5. Baba Eğitim Durumu 13
Grafik 6. Anne Mesleği 13
Grafik 7. Baba Mesleği 14
Grafik 8. Kardeş Sayısı 14
Grafik 9. Aile Geliri 15
Grafik 10. Haftalık Harçlık 15
Grafik 11. Spor ile Uğraşma 16
Grafik 12. Spor Yapma Sıklığı 17
Grafik 13. Yapılan Spor Branşı 17
Grafik 14. Sporla Uğraşma Yılı 18
Grafik 15. Sporla Uğraşma Düzeyi 18

ÖZGEÇMİŞ

Edirne'de doğdum. Hacıilbey İlkokulu'nda ilkokul, Ticaret Borsası Okulu'nda ortaokul, 1. Murat Lisesi'nde lise eğitimimi tamamladım. Trakya Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulundan mezun oldum. İstanbul Arnavutköy İlköğretim okuluna beden eğitimi öğretmeni olarak atandım. Edirne ili Süloğlu ilçesindeki Cumhuriyet ortaokulda beden eğitimi öğretmeni olarak görev yaptım. Aynı dönem 6 ay Süloğlu ilçesinde Gençlik ve Spor Müdür Vekilliği yaptım. 1. Murat Anadolu Lisesi'nde beden eğitimi öğretmeni olarak görev yapmaktayım. Aynı zamanda Edirne amatör liglerinde futbol antrenörlüğü yapmaktayım.

EKLER

Ek-1: Demografik Bilgi Formu

Ek-2: Madde Bağımlılığı Farkındalık Ölçeği

Ek-3: Veli İzin Belgesi

Ek-4: Bilimsel Araştırma Değerlendirme Komisyonu Kararı

Ek-5: MBFÖ Kullanma İzni

EK:1

Değerli Öğrenciler,

Demografik Bilgi Formu

Bu araştırma ortaokul öğrencilerinin madde bağımlılığı farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmaktadır. Araştırma kapsamında aşağıdaki soruları ve ölçeği cevaplandırmanızı rica ediyorum. Yapılacak araştırma sadece bilimsel amaçlı olup hiçbir biçimde kimlik bilgisi içermeyecektir. Yapacağınız katkılardan dolayı teşekkür ederim.

İbrahim MİLET
Trakya Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

Soru 1: Yaşınız?
a) 11 b) 12 c) 13 d)14 e)15 ve üstü

Soru 2: Cinsiyetiniz?
a) Kadın b) Erkek

Soru 3: Ailenizle mi kalıyorsunuz?
a) Evet b) Hayır
Cevap hayır ise kiminle kaldığınızı yazınız:.....

Soru 4: Annenizin eğitim durumu nedir?
a) Okuryazar değil b) İlkokul c) Ortaokul d) Lise e) Üniversite

Soru 5: Babanızın eğitim durumu nedir?
a) Okuryazar değil b) İlkokul c) Ortaokul d) Lise e) Üniversite

Soru 6: Annenizin mesleği nedir?
a) İşçi b) Kamu çalışanı(Memur) c) Serbest meslek d) Çalışmıyor e) Ev hanımı

Soru 7: Babanızın mesleği nedir?
a) İşçi b) Kamu çalışanı(Memur) c) Serbest meslek d) Çalışmıyor e) Diğer.....

Soru 8: Kaç kardeşiniz var?(Kendiniz dahil)
a) 0 b) 1 c) 2 d) 3 e) 4 ve daha fazla

Soru 9: Ailenizin aylık geliri ne kadardır?
a) 2327 TL ve altı b) 2327-3100 TL c) 3101-4600 TL d) 4601-5000 TL e)5000 TL ve Üzeri

Soru 10: Haftalık harçlık miktarınız ne kadardır?
a) 0-20 TL b) 21-40 TL c) 41-60 TL d) 61-80 TL e) 81 ve daha fazla

Soru 11: Herhangi bir spor dalı ile ilgileniyor musunuz?
a) Evet (Cevabınız evet ise aşağıdaki soruları cevaplayınız) b) Hayır

Soru 12: Hangi sıklıkta spor yapıyorsunuz?
Açıklayınız:.....
Soru 13: Hangi tür spor branşları ile ilgileniyorsunuz?
a) Futbol b) Basketbol c) Voleybol d) Güreş e) Diğer.....

Soru 14: Kaç yıldır bu spor dalı ile uğraşıyorsunuz?
a) 1-2 b) 3-4 c) 5-6 d) 7 e)8 ve Üzeri

Soru 15: Hangi düzeyde bu branşta faaliyet gösteriyorsunuz?
a) Lisanssız b) Okul Lisanslı c) Kulüp Lisanslı d) Milli

EK:2

MADDE BAĞIMLILIĞI FARKINDALIK ÖLÇEĞİ (MBFÖ)

	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Yardım ve Hukuki Düzenlemeler					
1. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi, hapis cezası ile cezalandırılır.	1	2	3	4	5
2. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri imal, ithal veya ihraç eden kişi, hapis veya para cezası ile cezalandırılır.	1	2	3	4	5
3. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri satan satışa arz eden başkalarına veren sevk eden nakleden depolayan kabul eden bulunduran kişi hapis veya para cezası ile cezalandırılır.	1	2	3	4	5
4. Çevremizdeki bireyleri uyuşturucu maddeleri kullanmaması konusunda uyarmak gerekir.	1	2	3	4	5
5. YEŞİLAY'ın ne iş yaptığını biliyorum	1	2	3	4	5
6. Uyuşturucu madde kullanan bireylerin iyiliği için onlara yardım edebilecek kişilerle bağlantı kurulmalıdır.	1	2	3	4	5
7.Geçmiş yıllarla kıyaslandığında uyuşturucuya bağlı suçların günümüzde ciddi şekilde arttığı görülmektedir.	1	2	3	4	5
8. Uyuşturucu madde kullanımının ve satışının önlenmesi için cezalar artırılmalıdır.	1	2	3	4	5
9. AMATEM' in işlevini biliyorum.	1	2	3	4	5
Madde Kullanımının Belirtileri ve Etkileri					
10. Madde bağımlısı olan bireylerin okul başarısı düşer.	1	2	3	4	5
11. Çevremizdeki bireylerin uyuşturucu maddeleri kullanıp kullanmadığını anlayabiliriz.	1	2	3	4	5
12. Uyuşturucu maddeler ölümle bile sonuçlanabilecek bedensel zararlara yol açar.	1	2	3	4	5
13. Uyuşturucu madde kullanan insanlar kendini toplumdan soyutlar.	1	2	3	4	5
14. Uyuşturucu madde kullanımı. kişinin kan. saç ve idrar tetkikleri ile anlaşılabilir.	1	2	3	4	5
15. Uyuşturucu madde kullanımı. kişinin davranış değişiklikleri ile anlaşılabilir.	1	2	3	4	5
16. Uyuşturucu madde kullanan kişiler toplumdan dışlanırlar.	1	2	3	4	5
17. Uyuşturucu maddeye bağımlı olan bireyler arkadaşlık ve özgüven problemlerini daha fazla yaşar.	1	2	3	4	5
Kişisel Tutum ve Görüşler					
18. Türkiye'de madde bağımlılığı sorunu abartılıyor.	1	2	3	4	5
19. Uyuşturucu maddeyi bir kez kullanmaktan bir şey olmaz.	1	2	3	4	5
20. Uyuşturucu maddeleri ara sıra kullanmakla bir şey olmaz.	1	2	3	4	5
21. Uyuşturucu maddelerin çoğu ot olduğundan bağımlılık da yapmaz.	1	2	3	4	5
22. Uyuşturucu madde kullanan insanlardan hoşlanmıyorum.	1	2	3	4	5
23. Uyuşturucu madde bağımlılığı oranı ülkemizde giderek artıyor.	1	2	3	4	5
Bağımlılığa Neden Olan Faktörler					
24. Çevresinde uyuşturucu madde bağımlısı olan bireylerin bağımlı olma ihtimali daha yüksektir.	1	2	3	4	5
25. Akran baskısı madde bağımlılığı nedenlerinde önemli bir rol oynar.	1	2	3	4	5
26. Dergiler, filmler ve TV yorumları madde bağımlılığına neden olmada önemli bir rol oynar.	1	2	3	4	5
27. Psikolojik sorunları olan kişiler madde bağımlısı olmaya daha yatkındır.	1	2	3	4	5

EK:3

VELİ İZİN BELGESİ

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu araştırma ortaokul öğrencilerinin madde bağımlılığı farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmaktadır.

Araştırmanın Hedefi: Spor yapan ve spor yapmayan ortaokul öğrencilerinin madde bağımlılığı farkındalık düzeylerini karşılaştırmaktır.

Araştırma Uygulaması: Anket şeklindedir.

Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz.Saygılarımızla,

Araştırmacı : İbrahim MİLET

İletişim bilgileri :

Velisi bulunduğum ....'in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum.

..../..../.....

İsim-Soyisim İmza:

Veli Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

EK:4

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ DEKANLIĞI
BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU Edirne, Türkiye

ARAŞTIRMA BAŞVURUSU ONAYIBAŞVURU BİLGİLERİ	PROTOKOL KODU	TÜTF-BAEK 2020/42	
	PROTOKOL ADI	Spor Yapanı ve Yapmayan Dezavantajlı Ortaokul Öğrencilerinin Madde Bağımlılığı ile İlgili Farkındalıklarının İncelenmesi	
	SORUMLU ARAŞTIRICI ÜNVANI / ADI	Prof. Dr. İlhan TOKSÖZ	
	ARAŞTIRMA MERKEZİ		
	DESTEKLEYİCİ		
	ARAŞTIRMAYA KATILAN MERKEZLER	Tek Merkez Ulusal	Çok Merkez Uluslararası
KARAR BİLGİLERİ	**Karar No:02/13**		**Tarih:20.01.2020**
	Üniversitemiz Kırkpınar Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Anabilim Dalı Öğretim üyesi Prof. Dr. İlhan TOKSÖZ'ün sorumluluğunda yapılması planlanan ve yukarıda başvuru bilgileri verilen Yüksek Lisans Öğrencisi İbrahim MİLET'in tez çalışmasının araştırma başvuru dosyası ve ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş; araştırmaya ilişkin giderlerin gönüllüye ve/veya bağlı bulunduğu sosyal güvenlik kurumuna ödetilmediği koşullarda ve veri toplanacak yerlerden gerekli izinler alındıktan sonra gerçekleştirilmesinde etik bilimsel standartlar açısından sakınca bulunmadığına mevcudun oy birliği ile karar verilmiştir.	
ETİK KURUL BİLGİLERİ			
ÇALIŞMA ESASI	Helsinki Bildirgesi, İyi Klinik Uygulamalar Kılavuzu, TÜTF-BAEK Yönergesi		

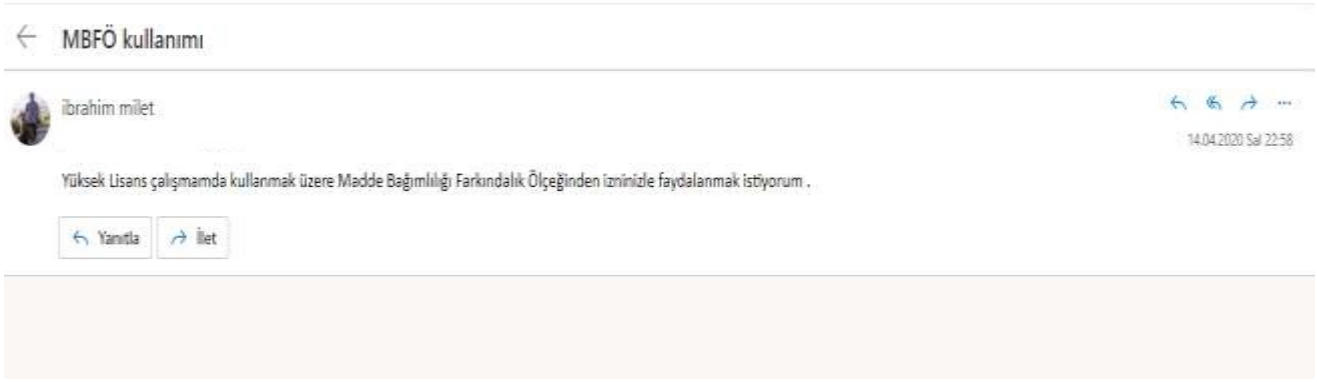
ÜYELER

Ünvan/Ad/ Soyadı	Uzmanlık Dalı	Kurumu	Cinsiyeti	İlişki(*)	Katılım (**)	İmza
Prof. Dr. Ülfet VATANSEVER ÖZBEK Başkan	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları	T.Ü.T.F Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları A.D.	K	E H	E H	
Doç. Dr. Rugül KÖSE ÇINAR Başkan Yardımcısı	Ruh Sağlığı ve Hastalıkları	T.Ü.T.F. Ruh Sağ. ve Has. A.D.	K	E H	E H	
Dr. Öğr Üyesi Ruhan Deniz TOPUZ Üye	Tıbbi Farmakoloji	T.Ü.T.F. Tıbbi Farmakoloji A.D.	K	E H	E H	
Doç. Dr. F. Nesrin TURAN Üye	Biyoistatistik	T.Ü.T.F. BiyoistatistikA.D.	K	E H	E H	
Doç. Dr. Hakan GÜRKAN Üye	Tıbbi Genetik	T.Ü.T.F. Tıbbi Genetik A.D.	E	E H	E H	
Prof. Dr. Hasan ÜMİT Üye	İç Hastalıkları	T.Ü.T.F. İç Hastalıkları A.D.	E	E H	E H	
Dr. Öğr. Üyesi Oktay KAYA Üye	Fizyoloji	T.Ü.T.F. Fizyoloji A.D.	E	E H	E H	
Prof. Dr. Galip EKŞİLİ Üye	Halk Sağlığı	T.Ü.T.F. Halk Sağlığı A.D.	E	E H	E H	
Dr. Öğr. Üyesi Fatma Gülsüm ÖNAL Üye	Tıp Tarihi ve Etik	T.Ü.T.F. Tıp Tarihi ve Etik A.D.	K	E H	E H	
Öğr. Gör. Dr. Sinan ATEŞ Üye	Kadın Hastalıkları ve Doğum	T.Ü.T.F. Kadın Hastalıkları ve Doğum A.D.	E	E H	E H	
Prof. Dr. Sevtap HEKİMOĞLU ŞAHİN Üye	Anestezi ve Reanimasyon	T.Ü.T.F. Anestezi ve Reanimasyon A.D.	K	E H	E H	
Prof. Dr. Atakan SEZER Üye	Genel Cerrahi	T.Ü.T.F. Genel Cerrahi A.D.	E	E H	E H	
Avukat Emine NURLU Üye		T.Ü. Rektörlüğü	K	E H	E H	
Emekli Öğretmen Sinan SEÇKİN Üye		Serbest Üye	E	E H	E H	

*Araştırma ile ilişki
** Toplantıda Bulunma

Prof. Dr. Ahmet TEZEL
Dekan a
Dekan Yrd

EK:5

MBFÖ kullanımı
İbrahim millet
14.04.2020 Sal 22:58
Yüksek Lisans çalışmamda kullanmak üzere Madde Bağımlılığı Farkındalık Ölçeğinden izininizle faydalanmak istiyorum .
Yanıtla
İlet